

Motorysté

VYSK. V. BRIZGYS

† U R I N Y S

I. MOTERYSTĖS ESME

1. Kas yra moterystė	4
2. Moterystės ir šeimos kilmė	4
3. Moterystės rūšys	7
4. Moterystės tikslai	7
5. Moterystės prigimtis	8
6. Krikščionių moterystės charakteris	14

II. ATSKIRI KLAUSIMAI

1. Krikščionių moterystės sudarymo forma	16
2. Moterystės kliūtys	17
3. Moterystės pasėkos	19
4. Kuo moterystė esminiai skiriasi nuo kitų sutarčių	20
5. Moterystės kilnumas	21
6. Ar eiti moterystėn ar vienam pasilikti	23
7. Šeima — tautos likimo lėmėja	25
8. Pasiruošimas šeimyniniam gyvenimui	26
9. Civilinė santuoka	28

Vyskupas Dr. V. Brizgys

Moterys

P. Aleksa

1

9

4

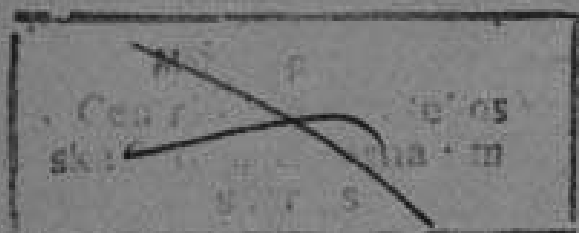
7

K 265.5
Br 219

D I E E H E

Katholische Auffassung der Ehe
von Bischof Dr. V. Brizgys.

Autoriui prašant, terminijoj pakeitimų
nedaryta.

~~2-63009~~

Leidiny — Šv. Sosto Delegatūros
Lietuviams, Nr. 9.

Tiražas 3000 egz. Kaina 2 RM.

Spaudė — A. Gottliebs & J. Osswalds
Buchdruckereien, Kirchheim-Teck.

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka (Vytauto g. 20)
Informacijos skyrius Nr. 70
Invent. Nr. 0518516

Gyvendami savo tėvynėje pakankamai pažinojome mūsų krašto šeimyninio gyvenimo tradicijas bei Katalikų Bažnyčios mokslą apie moterystę ir šeimą. Pažinojome tai iš mūsų krašto šeimų gyvo pavyzdžio, nes Lietuvoje, ypatingai katalikų šeimos tiek teorijoje tiek ir faktiškai buvo tvarkomos katalikiškais dėsniais. Kad pastaraisiais laikais pradėjo atsirasti neištikimybės, išsiskyrimų, tai to niekas nelaikė normaliais reiškiniiais. Buvo pradėtas kelti balsas už civilinę santuoką, už divorsus, tačiau tai neišsivystė net iki rimtų diskusijų, tad ir patys tos srities klausimai visuomenei nebuvo pakankamai išaiškinti. Bolševikai buvo įvedę, o vokiečiai bandė palikti Lietuvoje civilinę santuoką ir divorsus, tačiau kažin ar bent vienas rimtas lietuvis tuo pasinaudojo.

Tuos dėsnius, kuriais visame pasaulyje tvarkoma teisingai suprasta moterystė ir šeima, mūsų vyresnioji karta pakankamai pažįsta. Tačiau svetur gyvenęs mūsų jaunimas randa ir ras moterystės ir šeimos teisingą buklę ir gyvus pavyzdžius ne visur ir ne visada tuos pačius, į kuriuos mes jau tradiciškai esame įpratę Lietuvoje. Daug kur bus rasta vienur privaloma, kitur fakultatyvinė civilinė santuoka ir divorsai. Kad šiame teorijų bei pavyzdžių įvairume svetur būdami mūsų tautiečiai nepamirštų moterystę ir šeimą tvarkančių teisingųjų dėsnių, aš ir ryžausi priminti Katalikų Bažnyčios pačias svarbiausias tiesas bei drausmę moterystės ir šeimos klausimais.

Šis mano darbas yra labai siaurutis. Nekalbant jau apie tolesnius laikus, paskutiniaisiais laikais antai Kardinolas Petras Gasparri, Prof. F. M. Cappello, Prof. Vidal ir kiti šiais klausimais yra parašę po stambų veikalą ir tai paliesdami tik drausmės sritį, nesileisdami į jokiais polemikas, neliesdami šių klausimų dogminio, moralinio ar visuomeninio charakterio. Aš paliečiu eilę klausimų, mano manymu, katalikų orientacijai pačių reikalingiausių ir tik trumpai juos nušviesdamas, nesiimdamas juos plačiai nagrinėti. Jeigu techninės kliūtys leis, gal pavyks moterystės ir šeimos klausimais ir čia tremtyje patiekti saviems tautiečiams ką nors išsamesnio. Šio siauro darbo tikslas ir didžiausias mano noras padėti savo tautiečiams išlaikyti teisingą pažiūrą į šeimos židinį, išlaikyti tą židinį sveiką, nes tik jis vienas nulems mūsų tautos likimą būti ar nebūti. Kadaisė mažesnė už šiandieninę mūsų tautą žydų tauta, vergais išblaškyta po pasaulį, per du tūkstančių metų neišnyko, o išaugo į didelę tautą. Ne viena tauta gyvendama savo krašte sunyko ar nesulaukė nyksta mūsų dienose. Šių reiškinių tikrosios priežastys yra šei-

myniniame gyvenime. Mes norime, kad mūsų tauta neišnyktų, būtų amžina, būtų sveika ir didėtų. Išlaikykime sveikas pažiūras į moterystę, į šeimos gyvenimą, tad nors išgyventumėm ir daug kančių, tauta pajėgs jas pakelti.

Kalbėdamas apie krikščionių moterystę šiame rašinyje vartosiu terminą, moterystę, o ne santuoką. Šio pastarojo žodžio etimologinė prasmė neatitinka tos prasmės, kurią iki šiol pas mus turi žodis moterystė, moterystės sakramentas. Jeigu laikui bėgant žodis santuoka, praradęs savo etimologinę prasmę, visų bus pradėtas vartoti, ta pačia prasme kaip ir žodis moterystė, tada pagal skonį galėsime pasilaikyti vieną ar antrą, ar abu.

I. MOTERYSTĖS ESMĖ

1. KAS YRA MOTERYSTĖ

Ta savoka, kuri mūsų kalboje jau iš seno yra išreiškiama žodžiu moterystė, lotynų kalboje yra vadinama „matrimonium“-motinystė. Lotyniškas žodis „matrimonium“ pabrėžia moters-motinos dalį ir jos svarbą šeimyniniame gyvenime. Mat, pilname šeimyniniame gyvenime moteriai-motina tenka pati svarbiausioji ir sunkiausioji šeimos gyvenimo dalis: gimdymas, auginimas, auklėjimas ir visa su šiomis pareigomis surišta motinos auka.

Lotynų žodis „conjugium“-mūsų kalboje santuoka — daugiau išreiškia moterystės sutarties patį faktą. Taigi etimologiškai šis žodis yra daug siauresnis ir mažiau tikslios prasmės, negu žodis moterystė. Todėl šiame rašinyje aš ir vartosiu ne santuokos, o moterystės žodį, išskyrus kur bus kalba apie civilinę santuoką. Moterystė kaip sutartis, iš kurios seka šeimyninis gyvenimas, yra aptariama: vyro ir moters teisėta sutartis šeimos gimdymui ir auklėjimui. Krikščionių moterystės sutartis yra aptariama: vyro ir moters teisėta sutartis šeimos gimdymui ir auklėjimui Kristaus Viešpaties pakelta į sakramento garbę.

Moterystė, kaip iš sutarties sekąs teisėtas gyvenimo būdas, yra aptariama: moterystės sutartimi pradėta vyro ir moters teisėta santuokinė (šeimyninė) bendruomenė.

Kai sakoma teisėta sutartis, teisėta bendruomenė, tai norima pasakyti, kad ne kiekvienas vyro ir moters susitarimas bendram gyvenimui yra moterystės sutartis ar moterystės gyvenimas, bet tik tokis susitarimas, kuris atitinka moterystės esmės ir moterystę liečiančių atitinkamų įstatymų reikalavimus. Kas tų reikalavimų neatitinka, tai nėra moterystės sutartis, nėra moterystės gyvenimas-nėra moterystė.

2. MOTERYSTĖS IR ŠEIMOS KILMĖ

Moterystės ir šeimos kilmę liečias seniausias iš likusių iki mūsų dienų rašytas dokumentas yra Mozės parašyta Genezės knyga. Kuo

remdamašis Mozė ją rašė, ar prieš tai buvusiais rašytais paminklais (jų tada buvo), ar žodine tradicija, ar tik jam duotu apreiškimu, sunku atspėti. Taip Sename Įstatyme, taip dabar visų krikščionių ši Mozės knyga yra laikoma Švento Rašto dalimi-Dievo įkvėpta knyga, kurioje netiesos nėra. Tuo pačiu pas Mozė aprašyta ir moterystės bei šeimos kilmė yra laikoma teisinga bei tikra. Pagal šio veikalo pasakojimą (Gen. 1,27; 2,18), Dievas pats sutvėrė vyrą ir moterį, panašius į save, juos palaimino ir jiems tarė: aukite ir daugėkite ir pripildykite žemę! Ši jo paties parinktą žmonių gyvenimo ir daugėjimo būdą Tvėrėjas tarsį įdėjo į žmogaus prigimtį. Jungtis bendram gyvenimui bei šeimos gimdymui vyrą ir moterį toliau jau ragina ne Dievas ar jo Bažnyčia žodžiu ar raštu skelbiamo įsakymo būdu, bet į tai juos veda pati sveika žmogaus prigimtis. Ne tik iš Genezės knygos, bet iš žmogaus prigimtės darosi aišku, kad pats Dievos sukūrė žmones dviejų lyčių-vyrus ir moteris, kad vyras ir moteris jungdamiesi bendram gyvenimui gimdytų ir auklėtų šeimą, būtų vienas antram pagalbininku visuose-tiek medžiaginiuose, tiek dvasiniuose reikaluose, kad vienas antrą tarsį papildytų. Šią pažiūrą į moterystės ir šeimos kilmę, kaip teisingą, iki šiol palaiko ir gina visi katalikai mokslininkai.

Moterystės bei šeimos atsiradimo kitokios kypotezės ir jų įvertinimas. Trumpumo dėlei nenagrinėjant tų teorijų priežasčių tik paminėsim, kad 18—19 šimtmečiuose buvo pradėta plačiai skelbti teorija, būk pastovus vyro ir moters bendras gyvenimas, pastovi šeima, moterystės sutartis atsiradę visai neseniais laikais, žmonėms pasiekus tam tikrą civilizacijos laipsnį. Senovėje, kad ir ne visais laikais vienodas, buvęs mišrus gyvenimas: vyrai neturėję pastovios žmonos, moteris vyro. Šitokia pažiūra seka visa eilė 18—19 šimtmečio žinomų asmenų, kaip Hobbes, J. J. Rousseau, Herbert Spenser, John Lubbock, Ploch, Gottheim, L. Morgan, L. Stein, Haeckel ir kiti.¹⁾ Šita teorija savo pagrindu turi du neįrodytu prileidimu: 1. kad žmogus išsivystęs iš gyvulio, 2. kad nekultūringiausių (vad. laukinių) tautelių papročiai kadaise buvę bendri ir kitoms šiandien kultūringoms tautoms (palyginamasis istorijos metodas).

Į tuos tvirtinimus mokslininkai atsako sekančiai:

1. Tokios teorijos nėra naujos: jau senovės romėnų kai kurie rašytojai (Horacius savo Satyrose, Lukretius) yra bandę tą patį tvirtinti, tačiau jų tvirtinimai ir ano meto istorikų nebuvo priimti.

2. Net Darwino evoliucijos teorijos šalininkai etnologai nesurado pagrindo tokią teoriją priimti: jie iki šiol nesurado nei ženklų iš praeities, nei pavyzdžių dabartinių necivilizuotų tautų tarpe, kad nebūtų buvę praeityje ar dabar nebūtų moterystės ir pastovios šeimos. Net evoliucijos teorijos šalininkas Westermarck-žymus etnologas pripažino,

¹⁾ Šių teorijų trumpą apžvalgą bei įvertinimą galima rasti pas Cathrein, Moralphilosophie II t.

kad promiskuiteto (laisvo santykiavimo) teorija istoriškai bei etnologiškai yra visai nepagrįsta ir savo esmėje nemoksliska (The history of human marriage, London 1891).

3. Šiuo klausimu atsakydami istorijos palyginamojo metodo šalininkams, etnologai parodė daug pavyzdžių, kad ne vienoje tautoje dabar puolė moterystės ir šeimos drausmė bei moralė; praeityje ji yra buvusi žymiai kilnėsnė ir aukštesnė.

4. Iš dabartinių mažai civilizuotų tautų gyvenimo nelengva yra spėti, kaip tos tautos gyveno pav. prieš 2000 metų, o iš žydų tautos istorijos žinome, kad toje tautoje jau bent prieš 7000 metų buvo griežta moterystės ir šeimos gyvenimo drausmė. Seno Įstatymo Švento Rašto knygose yra pakankamai davinių sakyti, kad griežta šeimyninio gyvenimo drausmė buvo ne pas vienus žydus, kad juo toliau į praeitį, tuo randami vis didesnės drausmės ženklai.

5. Jeigu padarytumėm evoliucijos teorijos šalininkams tokią nuolaidą, kurios jai mokslas iki šiol nepadarė, ir sutiktumėm, kad žmogus yra išsivystęs iš gyvulio, tai ir tuo atveju moterystės ir šeimos klausimu išvada būtų ne už palaidą gyvenimą, o už drausmingą šeimą. Ar gi neaišku, kad šiandieninis žmogus nėra nei beždžionė nei kuris kitas gyvulys? Tad jo ir moralė bei drausmė turi būti ne beždžionės, o žmogaus-tokio protingo tvarinio, kokiu jis yra dabar.

Kad moterystė ir šeima nėra žmonių laisvo susitarimo kūrinys, kad jos atsirado ne civilizacijos evoliucijos pasėkoje, bet kad tai atsirado kartu su žmogumi, kad tai seka iš jo prigimties, yra aišku kad ir iš sekančių faktų:

1. Žmonės į dvi skirtingas lytis-vyriškąją ir moterišką paskirstė ne laisvas žmonių susitarimas ir ne civilizacijos progresas, o tai yra paties prigimties Kūrėjo darbas ir taip jau yra nuo žmogaus egzistencijos pradžios.

2. Skirtingos lyties asmens yra vienas į kitą traukiami pastoviai ir neišskiriamam bendram gyvenimui tokia galinga iš žmogaus prigimties einančia jėga, kad ne vienas filosofas yra net tvirtinęs, būk vienas žmogus esąs net ne visai pilnas žmogus: pilnas žmogus esąs tik vyras ir moteris kartu. Šis vienos lyties asmenų linkimas į kitos lyties asmenis nėra nei laisvo susitarimo nei civilizacijos evoliucijos pasėka. Tai yra žmogaus prigimties dalykas.

3. Pati prigimtis reikalauja žmogaus gimdymui bei jo pilnam fiziniam bei dvasiniam išugdymui dviejų skirtingos lyties asmenų pastovaus bei darnaus bendro gyvenimo. Taigi žmonių gimdymui ir auklėjimui dviejų skirtingos lyties asmenų bendras gyvenimas nėra laisvo susitarimo ar civilizacijos evoliucijos pasėka.

Kas bando tvirtinti ar įrodinėti moterystę ir šeimą esant žmogiškos kilmės, turi neužmiršti, kad čia etnologiškai, teisiškai ir kiti argumentai niekad nebus lemiantys. Pirmiausia reiktų įrodyti, kad lyčių skirtumai,

skirtingų lyčių linkimas vienos į kitą, skirtingų lyčių būtinumas gimdymui ir auklėjimui yra žmonių laisvo susitarimo pasėka; reiktų įrodyti, kad moterys be vyrų ir vyrai be moterų galėtų šeimą ir pagimdyti ir išauginti, jeigu žmonės patys taip susitartų, ar valstybė savo įstatymais tai įsakytų. Kol tai neįrodoma (ir kas imsisi tai įrodinėti!), tai visi kiti išvedžiojimai, būk moterystė ir šeima esą žmonių laisvo susitarimo, civilinės institucijos, yra visai tušti ir beverčiai dalykai.

3. MOTERYSTĖS RŪŠYS

Aisižvelgiant į tai, kas ir koku būdu kuria moterystę, moterystė yra skirstoma į sekančias rūšis: į teisėtą moterystę — ji vadinama tikra nekrikščionių moterystė, į patvirtintą moterystę arba į moterystės sakramentą — ji vadinama visų krikščionių tikra moterystė, į panaudotą moterystę ir nepanaudotą, į tariamąją moterystę — kada dėl kokios nors priežasties moterystė savyje yra netikra, bet bent vienas iš vedusiųjų, tos priežasties nežinodami, gera valia mano, kad jų moterystė yra tikra. Kai nekrikščionys nekatalikai savo moterystės sutartį sudaro pagal civiliniais įstatymais nustatytus formalumus, tada moterystė yra vadinama dar civilinė moterystė ar civilinė santuoka. Ši civilinė santuoka turi dar savo rūšis, bet apie jas ir kiekvienos jų vertę plačiau kalbama šio rašinio gale.

4. MOTERYSTĖS TIKSLAI

Bažnyčios Tiesų Kodekso kanonas 1013 sakiniu išreiškia Katalikų Bažnyčios mokslą apie moterystės tikslą. Jis sako: „moterystės pirminis tikslas yra vaikų gimdymas ir auklėjimas; antraeilis tikslas yra tarpusavė pagalba ir priemonė prieš aistras“. Pirminiu moterystės tikslu yra tas, kuriam Dievas bendram gyvenimui „sujungė du skirtingos lyties asmeniu: „Aukite ir daugėkite ir pripildykite žemę“ (Gen. 1. 28). Tai yra savaime aišku. Kieno nors pirminiu tikslu yra tas, be ko tas tikslas negali būti pasiektas. Kadangi Dievas žmonių daugėjimui pasaulyje jokio kito būdo nepaliko, išskyrus vyro ir moters bendrą gyvenimą, tai aišku, kad šio bendro gyvenimo pirminis tikslas ir yra žmonių giminės daugėjimas.

Kadangi kiekviena moterystė nuo pat savo pradžios yra arba tikra arba netikra, tai suprantama, kad jos tikrumui nėra būtina, kad ateityje kiekviena moterystė šio pirminio tikslo ir pasiektų kad iš kiekvienos moterystės gimtų šeima. Tačiau moterystė būtų netikra, jeigu kas kurdamas moterystę jau iš anksto pozityvia intencija šitą pirminį moterystės tikslą-šėimos gimdymą išskirtų.

Kitus moterystės tikslus vadiname antraeiliais, kadangi juos galima pasiekti ir be moterystės. Tačiau moterystėje gyveną juos privalo rasti moterystėje, o ne šalia moterystės. Moterystėje gyveną vyrai ir moteris tarpusaviai pagalba tiek žemiškuose, tiek dvasiniuose reika-

luose pirmoje eilėje turi suteikti vienas antram, kad nereiktų jos jėškoti svetur. Vedusieji tos žemiškos ar dvasinės pagalbos gali jėškoti kitur tik tiek ir tada, kada protingai galvojant tos pagalbos juodu vienas antram negali suteikti. Taigi ne tik medžiaginės, bet ir dvasinės pagalbos vieno antram nesuteikimas, nepagrįstas jos jėškojimas už savos šeimos vedusiųjų gyvenime yra klaida.

Suvaldyti savo kūniškasias aistras žmogus ir be moterystės gali surasti įvairių dvasinių ir fizinių priemonių. Moterystė šiam tikslui teikia savo natūralias priemones. Tačiau labai iškreiptai ir negarbingai žmogus suprastų ir savo asmens ir moterystės buvimo paskirtį, jeigu moterystės pirminiu tikslu pastatytų šį paskutinės eilės tikslą. Po kiek laiko bendras gyvenimas realų žmogų padaro daug mažiau viliojančiu, ir negu kadaise tai piešė jaunuolio fantazija. Ne vienas todėl gyvendamas moterystėje palinksta daugiau pasišvesti savo sielos tobulinimui bei susivaldymui aukštesnėmis dvasinėmis priemonėmis bei aukštesniu tikslu. Savo tarpe susitarę ir vedusieji gali skaisčiai gyventi. Tokis susitarimas visada turi būti abišalis ir abiem paliekas teisę jį atšaukti. Jeigu gi kas jau iš anksto prieš moterystę rimtai pastatė sąlyga išskiriančią vieno teisę į kitą, tokiu būdu ir į šeimos gimdymą, o turėjo tikslo kurti tik šiaip sau bendrą gyvenimą ta prasme, kad skaitytis vedę ir gal kartu gyvęs, tokia sutartis nebūtų moterystė.

5. MOTERYSTĖS PRIGIMTIS

Ko moterystė asmeniui neduoda? Įsijautę į moterystės tikslus, į jos simbolinę reikšmę, į jos gerį ne tik poetai, bet kartais ir filosofai ją pervertina, priskirdami jai tai, ko ji žmogui neduoda. Apie vyro ir moters tarpusavį pasipildymą jie kalba kartais tokiais žodžiais, tarsi vienas vyras, viena moteris atskirai būtų nepilni asmens; tarsi moterystėje juodu vienas antrą pasipildytų ta prasme, kad pridėtų ką nors naujo vienas antro asmenybei. Žmogus ir kaip asmuo ir kaip žmogustvarinys iš kūno ir sielos taip vyras, taip moteris ir vienas be antro yra pilni asmens, pilni žmonės. Vyro ir moters susitarimas bendram gyvenimui asmens pilnumo atžvilgiu žmogui ne tik nieko neprideda, bet tampa natūralia kliūtimi pasireikšti žmogaus dvasinėms galioms, pakilti dvasiniame tobulume. Savaimi žmogus tampa priverstas dalį savo asmenybės, sugebėjimo, žmogiško pajėgumo aukoti kūniškai-žemiškai sričiai. Vyras ir moteris vienas antrą moterystėje papildo ta prasme, kad juodu įgauna teisę ir gali gimdyti šeimą, kad juodu abu kartu tampa tinkamesniu šeimą auklėti ir ją aprūpinti, vienas antram padeda dvasiniuose ir medžiaginiuose reikaluose ir taip savo pajėgumu, sugebėjimais papildo šeimyninio gyvenimo reikalus.

Pirminė moterystė savo prigimtimi buvo skirta šeimos gimdymui ir tarpusavei pagalbai. Pirminės nuodėmės nepažeistoje žmogaus prigimtyje jausmai bei aistros buvo didesnėje harmonijoje su protu ir valia, negu dabartiniame žmoguje.

a. Kuo savo prigimtimi moterystė yra. Savo charakteriu ir sudarymo būdu moterystė yra sutartis. Moterystėje du asmeniu laisvai pasirenka vienas antrą ir sudaro bendro gyvenimo sutartį. Moterystei apsisprendusio asmens laisvė čia tik tiek ir siekia-laisvai pasirinkti asmenį, laisvai susitarti dėl neesminių kasdieninio gyvenimo dalykų, o kas liečia moterystės prigimtį, jos natūraliuosius tikslus, žmogus savo sauvaliai laisvės neturi: jis turi pasirinkti arba moterystę tokią, kokia ji yra savyje, arba jis nesudarys jokios moterystės.

Kadangi moterystė ir savo kilmė ir savo paskirtimi-tikslu yra ne žmonių kūrinys, tai jos esminės savybės nustato ne žmogus, o moterystės pirminis Kūrėjas ir jo paskirtieji moterystės tikslai. Pirminis moterystės tikslas-šeimos gimdymas reikalauja neišskiriamos moterystės ir tarpe dviejų asmenų. Ar reikia įrodinėti, kad ir vieno vaiko pilnas išauklėjimas reikalauja eilės metų tėvo ir motinos bendro darbo ir rūpesčio? O ar reiktų įrodinėti, kad būrelio vaikų išauklėjimas ir gyvenimam išleidimas iš tėvų pareikalauja viso jų amžiaus? ¹⁾ Taip pat būtų net nereikalinga įrodinėti, kad daleidus suardomą moterystę tuo pačiu turėtumėm pripažinti, kad moteris kaip žmogus turi mažiau teisių, negu vyras, kad jina yra žemesnis tvarinys, nes visokio išsiskyrimo atveju jina visada bus pastatyta į blogesnę padėtį, negu vyras.

Tiek poligamijoje tiek suardomoje moterystėje yra neįmanomas intymus vyro ir moters sugyvenimas, vispusiška tarpusavė pagalba, vargiai atsiekiami ar ir visai neatsiekiami moterystės tikslai. Į priminimą, kad Sename Įstatyme buvo leista ir poligamija ir moterystės suardymas, tenka paaiškinti sekančius dalykus:

Prigimties įstatymai yra dviejų rūšių: Pirmieiliai-iš kurių negali dispensuoti nė Dievas, nepakeisdamas daikto prigimties arba paties daikto. Moterystėje tokiu įstatymu pav. yra vyro ir moters būtinumas pirminiam moterystės tikslui. Antraeiliai-kuriuos prigimties Kūrėjas gali dispensuoti, nekeisdamas daikto prigimties, bet atsižadėdamas kai kurių antrinių to daikto tikslų. Moterystėje tokiomis įstatymais pav. galima laikyti jos vieningumą bei nesuardomumą. Ir poligamijoje bei suardomoje moterystėje gimdymas yra galimas, tačiau čia jau nuskriaudžiami vaikai ir tėvai-ypač motina, nes tokioje moterystėje nei vaikai negaus to, ką duoda vieninga tvarkinga šeima, nei vyras su moteria vienas antram nebus tuo, kuo juodu yra vieningoje nesuardomoje moterystėje.

¹⁾ Negalima galvoti, kad vaikus gali paimti valstybinė ir kitokia prieglauda (vad. vaikų namai). Tai yra vaikams tų tėvų, kurie dėl ko-kių nors priežasčių negali savo natūralios pareigos atlikti be kitų pagalbos. Verta nepamiršti, kad ir pas mus mažamečių nusikaltėlių didžiausias % buvo nesugyvenančių tėvų vaikai.

Ar Senajame Įstatyme poligamiją ir žmonos paleidimą (divorsą) leido Dievas? Jeigu į šį klausimą kur nors rastumėm neabejotinai aiškų teigiamą atsakymą, tai iš to negalėtumėm daryti jokios išvados, nes ką turi teisės daryti Dievas, ne viską gali daryti žmogus. Tačiau kokis yra į šį klausimą atsakymas. Kai kurie tvirtina, kad po tvano Dievas, norėdamas greičiau praplėsti žmoniją, leido poligamiją ir žmonos paleidimą su teise vesti kitą. Kiti neigia, kad Dievas būtų tai leidęs. Šventame Rašte tokio leidimo užrašyto nėra, o sakantieji, kad Dievas leido, remiasi tuo, kad žydams Dievas per joki pranašą to nedraudė. Iki tvano poligamijos ir žmonos paleidimo faktų užrašytų nėra. Šventame Rašte yra minimas Kaino ainis Lamech — žmogžudys ir nedoras žmogus, kuris yra pasiėmęs ir antrą moterį (Gen. 4, 19). Po tvano net pas žydus buvo ir poligamija ir žmonos paleidimas. Kristus apie tai pasakė, kad tai leido Mozė dėl žydų širdies kietumo, o pradžioje taip nebuvo (Mat. 19, 9). Kai kurie Mozės leidimą aiškina taip, kad Mozė neleido, o negalėdamas pašalinti žydų tarpe iš stabmeldžių pasisavintą iškrypimą, kuriuo vėlesnės kartos naudojosi jau gera valia, jis savo įsakymais tą paprotį tik sudrausmino, kad iš jo būtų kiek galima mažiau žalos. Ilgainiui ir patys zydai šiuos poligamijos ir šeimos ardymo papročius pametė. Poligamijos jie visai nepraktikuoja, o žmonos paleidimas pasidarė nepalyginamai retesnis faktas, negu pas krikščionis civiliniais įstatymais leisti divorsai. Nors žydų religinis įstatymas ir dabar žmonos paleidimą leidžia, tačiau tokis faktas yra laikomas pačia didžiausia šeimos nelaimė.

Pagal Katalikų Bažnyčios mokslą moterystė jau nuo pat savo pradžios turinti ir simbolinę reikšmę. Ji ženklina Dievo Žodžio (II-jo Šv. Treybės asmens) jungtį su žmogaus prigimtimi, Kristaus jungtį su Bažnyčia. Pilna šeima-tėvas, motina, vaikai-yra tam tikras Šv. Treybės simbolis.

Katalikų Bažnyčioje nuo pat Kristaus laikų moterystė yra tik tarpe vieno vyro ir vienos moters ir nesuardoma. Jau pats Kristus paaiškino: „Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria . . . Mozė leido Jums paleisti savo žmoną dėl jūsų širdies kietumo, o pradžioje taip nebuvo. Taigi aš jums sakau: Kas tik paleidžia savo žmoną, jei ne dėl svetimoterystės, ir kitą vedą, svetimoteriauja; ir kas paleistą vedą, svetimoteriauja“ (Mat. 19, 6—9).

Nors tai buvo prieš žydų ir stabmeldžių papročius, bet apaštalai saugojo ir skelbė Kristaus paliktą tiesą. „Tiems, kurie yra surišti moteryste, įsakau ne aš bet Viešpats, kad moteris nesiskirtų nuo vyro, o jeigu atsiskirtų, kad pasiliktų netekėjusi ir susitaikytų su savo vyru. Taip pat vyras teneapleidžia savo žmonos (1 Kor. 10—11).

Kai prasidėjo įvairios atskalos bei erezijos, nepaisančios moterystės vieningumo bei nesuardomumo, Bažnyčia visų laikų savo mokslą šiuo klausimu pakartojo visuotiniame Tridento susirinkime: „Jeigu kas sa-

kytų, kad krikščionims yra leista kartu turėti kelias žmonas ir kad tai nesą uždrausta jokių dieviškuoju įstatymu, tebūna "atskirtas" (Ses. 24. can. 2). Tą pačią mintį Bažnyčia įtraukė į savo Teisių Kodeksą, o paskutiniu laiku ją dar pakartojo P. Pijus XI encyklikoje „Casti connubii“.

Taigi katalikams už moterystės vieningumą ir nesuardomumą yra sekantys argumentai:

1. To reikalauja moterystės ir šeimos prigimtis.
2. Tokis yra nuo pat žmonijos pradžios pozityvus Dievo įstatymas.
3. Tas Dievo įstatymas yra Kristaus įsakmiai atnaujintas-pakartotas.
4. To reikalauja krikščionių moterystės sakramentinis charakteris.
5. To reikalauja pozityvus Bažnyčios įsakymas.
6. To reikalauja visos žmonijos interesai: turėti dorą, patvarią ir vieningą šeimą.

Aišku, kad 1, 2, 3, 6 argumentai tinka ne vien krikščionims, bet visiems žmonėms. Todėl ir nekrikščionių šeimos savo prigimtimi ir pagal pozityvius Dievo įstatymus turi būti vieningos ir nesuardomos.

Mūsų laikais jau nedaug beliko tokių, kurie sakytų, kad pastovi moterystė ir pastovi šeima iš viso esą nereikalingos. Pripažindami bendrai reikalą pastovios moterystės ir pastovios neardomos šeimos kai kurie yra išimčių šalininkai: jie suranda pavienių atvejų, kuriuose, anot jų, individui ir visuomenei būtų naudingiau kai kurias moterystes panaikinti-suardyti. Tokius atvejus jie suveda paprastai į nevaisingumo, ligos ir nesugyvenimo atvejus. Į visus jų argumentus trumpai galima atsakyti sekančiai:

1. Žmogus (neišskiriant ir valstybių valdžios) nėra kompetentingas prigimties ar Dievo įsakymus keisti ar iš jų dispensuoti. Niekur nerandame žmogui duoto leidimo savais įstatymais laužyti aukščiausius įstatymus. Jeigu kuris Dievo ar žmonių įstatymas išimtis leidžia, tai jis pats jas ir pasako. Gi tokiu atveju nerandame, kad Dievas būtų leidęs pasaulinės valdžios institucijoms kuriais nors atvejais ardyti moterystės ir šeimas. Kas yra prieš aukščiausius įstatymus, tai yra savivalė ir neteisėti dalykai.

2. Žmogus yra labai klaidingas ir nekompetentingas spręsti, ko reikalauja individo ir visuomenės tikroji gerovė: jis mato tik pačius artimuosius dalykus ir tuos pačius dažnai labai neobjektyviai suprasdamas, o kokio nors dalyko galutinas pasėkas suprasti ir pramatyti net vadina-mieji išmintingi žmonės dažnai yra per silpni. Visa žmonijos istorija parodo vieną aiškų faktą: individo ir visuomenės gerovė reikalauja, kad būtų aukštai vertinami ir sąžiningai saugojami aukščiausieji-prigimties ir Dievo įstatymai.

3. Nevaisingumo atvejai nėra joks argumentas už moterystės ar-dymą. Nėra jokio reikalo, kad visi žmonės gimdytų. Tegimdo tiek, kiek

Dievas leidžia, tie, kurie teisėtai gali tai daryti. Nevaisinga moteris vyro paleista kitokia netaps-jina! ir liks nevaisinga. Tiems, kuriems rūpi, kad kiekvienas noris ir teisėtai galis turėti šeimą, ją ir turėtų, tegul kad ir valstybinėmis priemonėmis-medžiaginiais paremdami padeda ištekėti toms mergaitėms, kurios ištekėti nori, bet dėl neturto ar kitų žemiškų priežasčių to padaryti negali. Kam labai rūpi tautos prieauglis, tegul pasirūpina visuomenės morale, skaitlingų šeimų parama, kad galinčios gimdyti šeimos ryžtūsi į skaitlingas šeimas.

Moterystė turi ne tik gimdymo, bet, kad ir antraeilius, dar ir kitus tikslus. O antraeiliai tikslai pasiekiami ir nevaisingoje moterystėje. Ir nevaisingos šeimos labai gali prisidėti prie žmonijos šeimyninio labo: prisilindamos auginti ir auklėti našlaičius, pašelpdamos ar kitaip padėdamos skaitlingoms šeimoms, pasišvedamos labdarai, kultūrai ir kitais būdais.

4. Ligos ar kitokios negalės atveju nelaimingas turi būti ne apleistas, o globojamas. Jeigu nelaimingais atvejais vyras apleis savo moterį ar moteris vyrą, tai kas juos globos, jais rūpinsis, parodys širdies? Negi svetimi turi daugiau pareigos rūpintis nelaimingaisiais, kaip vyras su žmona vienas antru? Negi tai natūralu, kad nelaimingam asmeniui svetimas asmuo ar tai iš artymo meilės, ar tai kaip samdoma slaugė parodytų daugiau pašlaugumo ir širdies, negu nelaimėje vyras ir moteris vienas antram?

5. Nesugyvenimai, būdo skirtumai ir panašios priežastys reikalingos toli gražu ne išskyrimo su teise kurti naują šeimą. Nesugyvenimų priežastys paprastai yra tokios nerimtos, kad rimtai jas ir svarstyti neverta. Nesugyvenamas asmuo yra reikalingas ne skyrybų, o perauklėjimo. Išskyrimas geresniu jo nepadarys. Kai kalbama apie skyrybų reikala dėl nesugyvenimo, dėl būdo skirtumų, tai visada yra pamirštami patys paprasčiausieji natūralūs dalykai, kad dviejų asmenų visiškai vienodo būdo absoliučiai nėra. (Kokis pasaulio Kūrėjo žaismas! Miške nėra dviejų vienodų lapų, visoje žemėje nėra dviejų absoliučiai vienodų asmenų). Tokių šeimų, kuriose nepasitaikytų jokio nesusipratimo, taip visiškai nėra. Moterystės gyvenimas, kaip ir kiekvienas kitas, turi savo ne tik teises, bet ir pareigas, turi savo ne tik maloniasias, bet ir sunkiasias puses. Kas renkasi kurį nors luomą ar pašaukimą, tas turi priimti visa, kas su juo rišasi, kas savaimi iš jo seka. Kaip gražiai visa tai suprato praeityje mūsų liaudis. Jeigu kartą surišta, tai surišta: jeigu vedusieji susipyko, tai turi susitaikyti ir kartu gyventi. Iškrypustais prasymanymais tos teisingos pažiūros niekas tenegriauna. Kaip mes žiūrime į dvasininką, kariškį, gydytoją, mokytoją ar kurį kitą, kuris jėško patirti tik maloniąją savo pašaukimo dalį, o vengia savo pašaukimo sunkiosios nemaloniosios dalies, jų vengdamas tampa neištikimas savo pašaukimui? Ne kitaip žiūrėkime į moterystę ir šeimyninį gyvenimą, nes tik ši viena pažiūra yra teisinga. Paprastai šeimos ir kartu su žmonijos dorove: puolant dorovei krinka šeimos, krinkant šeimoms dar labiau puola dorovė.

Kokios priežastys to bebūtų, tai šeimų ardymas, skyrybos griauna šeimyninį gyvenimą, o tuo pačiu naikina tautą. Kai kartą valstybės įstatymai skyryboms duris pradaro, tai ji pati neranda priemonių, kuo tą negerovę riboti ir kaip sukliudyti. Yrant šeimų moralei puola ir individų moralė, skyrybų priežastys ir jų skaičius fantastiškai daugėja. Neturiu po ranka iš paskutinių metų eilės statistikos davinių iš kitų valstybių, tad prisiminkime bent Vokietijos šeimyninio gyvenimo būklę. Antai, tik per tris mėnesius 1945 m. gale, Hannoverio teismas sprendė 1443 skyrybų bylas, Berlyno teismai 1945 m. tik lapkričio mėn. sprendė 2815, gruodžio mėn. 2544 skyrybų bylas. Ne kitaip yra Bavarijoje. Wuerttemberge ir kitose Vokietijos dalyse (Plg. Neue Zeitung 21. 1. 1946; Str. a. Str. 16. 1. 1946). Jeigu galėtumėm paduoti šios rūšies bylų skaitlines iš Prancuzijos ir kai kurių kitų kraštų, tai gautųsi bendras pasibaisėtinas žmonių šeimyninio gyvenimo vaizdas. Nebereikalo Sovietų valdžia, po revoliucijos paskelbusi kuone laisvąją meilę, jau prieš eilę metų skyrybas apkrovė pasakiškai dideliais mokesčiais. Vyriausybių ir teismų naturalioji pareiga yra naturaliasias institucijas ginti ir jas stiprinti, o ne ardyti. „Vous appelez cela (les divorces) un progres. La science l'appelle une regression“ (Bourget. Un divorce). (Jūs vadinate tai (divorsus) progresu. Mokslas tai vadina regresu). Moterystės nuvertinimas ir skyrybos yra pačios tautos fizinio nykimo didžioji priežastis. Kur yra skyrybos, ten jų buvimas kliudo ryžtis į skaitlingą šeimą, jų buvimas paskatina į neapgaltotai lengvabūdišką šeimos kūrimą. Kur nuvertinama moterystė, ten nyksta teisinga pažiūra į šeimos kilnumą, ten nelieta tinkamo šeimos auklėjimo.

Norėdami būti objektyvūs, nesistebėkime, kad kai kur ir liaudyje prigijo nuomonė, kad moterystė ir šeima nėra nepajudinami dalykai. Ši pažiūra gimė ne juose: jie tik suklaidinti kai kurių intelektualų skelbta klaida. Dar ir dabar ne visai baigtas vad. laisvosios meilės sąjudis yra ne liaudies žmonių, o intelektualų kūrinys. Jau mūsų šimtmetyje tūkstančiai vokiečių intelektualų pasirašė griežto tono memorandumą Vokietijos vyriausybei, reikalaudami panaikinti Baudžiamojo Kodekso straipsnį baudžiantį už homoseksualizmą ir kitus vad. sodominius seksualinius nusikaltimus. Tai vien tik memorandumu nesibaigė. Gydytojas M. Hirschfeld 1899 m. isteigė „Wissenschaftlich-humanitäre Komitee“ su organu „Jahrbuch für sexuelle Wissenschaften“, kurių tikslas buvo kovoti už minėto baudžiamojo straipsnio panaikinimą ir už vad. laisvąją meilę (Kathrein sakosi Moralphilosophie II t.) turėjęs pas save minėto memorandumo originalą, o visą tą sąjudį viešai savo veikale vadina pridengtos prostitucijos sąjudžiu).

b. Ar galima kada nors tikrą moterystę išardyti? Bažnyčios praktikoje yra trys atvejai, kada tikra moterystė leidžiama nutraukti. Pirmasis atvejis yra vad. Povilo privilegija arba tikėjimo privilegija. Jos turinys yra tame, kad jeigu iš vedusių nekrikščionių vienas tampa kataliku, o antrasis likęs be krikšto nesutinka su

pakrikštytuofu gyventi geruoju, nekenkdamas jo tikėjimui, tai pakrikštytajam leidžiama moterystę nutraukti su teise kurti su padoriu kataliku naują moterystę. Šis atvejus yra paaiškintas Povilo laiške Korintiečiams (1 Kor. 7, 12). Kadangi ši privilegija apaštalu laikais buvo krikščionims žinoma, tai nėra abejojimo, kad ji yra palikta Kristaus. Pakrikštytasis savo nuožiūra atsiskirti negali, o tai turi išspręsti Bažnyčios instancijos. Paprastai likęs nekrikštytasis yra tris kartus klausiamas, ar jis sutinka geruoju gyventi su pasikrikštijusiu, ar ne. Jeigu sutinka, moterystės ardyti negalima.

Antrasis atvejus yra Šventojo Tėvo dispensa iš nepanaudotos moterystės. Kad tokia dispensa būtų duodama, tenka įrodyti moterystės nepanaudojimą, turi būti pakankamai svarbios priežastys, reikia, kad asmuo šios išimties būtų verti. Kadangi ši privilegija taip pat siekia pačių seniausių laikų, tai manoma, kad ir ji yra palikta Kristaus.

Trečiasis atvejus yra iškilmingi veinuoliniai įžadai. Vedusieji susitarę gali abu ar kuris vienas eiti į vienuolyną. Jeigu vienas padaro iškilmingus vienuolinius įžadus, tai antrasis pasilikęs pasaulyje skaitosi laisvas ir gali kurti naują moterystę. Kadangi tokis įstojimas į vienuolyną be Apaštalu Sosto dispensos yra negalimas, tai ir šis trečiasis atvejus beveik nesiskiria nuo antrojo.

Dėl svetimoterystės ar kitų svarbių priežasčių leidžiamas atsisakymas nėra moterystės ardymas, o tik bendro gyvenimo išskyrimas. Jo tikslas yra ne tas, kad vedusieji ir pasilikę atsisakytų, bet kad atskirti greičiau susitaikytų ir grįžtų į bendrą gyvenimą. Tuo jis pagrindiniai ir skiriasi nuo civilinių skyrybų, kurios kesinasi moterystę suardyti, o ne sutaisyti ir vėl suvesti bendram gyvenimui.

6. KRIKŠČIONIŲ MOTERYSTĖS CHARAKTERIS

Kaip kiekvienam katalikui yra žinoma, kad krikščionių moterystė yra sakramentas. Sakramento charakterį ir malonę jai yra suteikęs Kristus. Iš Evangelijų nėra aišku, kada ir kokiomis aplinkybėmis Kristus moterystės sutartį yra padaręs sakramentu. Tačiau Evangelijose ne visa yra užrašyta, ką Kristus kalbėjo ar ką padarė (Jono 21, 25). Iš apaštalu mokslo ir jų elgesio aišku, kad jie žinojo kaip ir kada moterystės sutarčiai Kristus suteikė tą garbę ir malonę. Tai buvo žinoma ir tikintiesiems. Kai Povilas savo laiške Efeziečiams (5, 22—23) moterystės ryšį lygina su Kristaus ir Bažnyčios santykiu, ją vadina paslaptimi (sacramentum), tai plačiai to neįrodo, o kalba kaip apie visiems žinomą dalyką. Prieš tokį moterystės titulavimą nekelia klausimo nei kiti apaštalai nei Kristaus mokiniai. Nuo pat apaštalu laikų Bažnyčia moterystę, kaip šventą dalyką, ima išimtinai pati tvarkyti. Ji dar persekiojama, o jau imasi krikščionių moterystės tvarkyti savais įstatymais. Jau iš Canones Apostolorum (iš ca 150 metų) matyti, kad iš tada veikusios romėnų teisės Bažnyčia pasilieka tik tai, kas derinosi su prigimties teise ir su Kristaus paliktais įstatymais. Kas nesiderino, Baž-

nyčia ir tikintieji tai visai atvirai atmetė. Dar aiškiau tai matosi iš Elviros visuotino susirinkimo (305 m.) nutarimų. Jau pat pirmaisiais šimtmečiais moterystei įvedamos tokios kliūtys, kurių nebuvo romėnų teisėje, atmetami galimimai moterystės ardyti ir tt. Pirmojo tūkstantmečio nuolatinė Bažnyčios doktrina moterystės charakterio atžvilgiu visuotinas Tridento susirinkimas taip išreiškė: „jeigu kas sakytų, kad moterystė nėra tikrai ir tikra prasme vienas iš septynių Evangelijos įstatymo sakramentų, Kristaus Viešpaties įsteigtų, bet kad Bažnyčioje tai esą žmonių išgalvota, kad jis malonės nesuteikia, teesie išskirtas“ (Anatema). Pagal Bažnyčios mokslą, sakramentas yra ne priedas prie moterystės sutarties, bet pati krikščionių moterystės sutartis yra sakramentas. Bažnyčios mokslas šiuo klausimu Bažnyčios Teisių Kodekso Kan. 1012 trumpais žodžiais aiškiai taip yra išreikštas: „Į sakramento garbę Kristus Viešpats pakėlė pačią krikštytųjų moterystės sutartį. Todėl tarpe krikštytų negali būti tikros moterystės, kuri tuo pačiu nebūtų sakramentas“.

Sakramentas yra ne moterystės gyvenimas, bet moterystės sutartis, kuria moterystės gyvenimas yra pradedamas.

Iš šių tiesų seka išvados: Jeigu kas iš krikščionių norėtų sudaryti moterystės sutartį be sakramento, tai jis vistiek arba sudaro moterystės sakramentą arba nesudaro jokios moterystės. Jeigu kas sakramento nenorėtų ta sąlyga, kad jis vistiek nori tikros moterystės tokios, kokia yra jinai savyje, t. y. nenorėtų sakramento, jeigu be jo moterystė būtų galima, tai jis sudaro tikrą moterystę — moterystę sakramentą. Gi jeigu kas sakramento nenorėtų ta prasme, kad jeigu moterystė be sakramento yra negalima, tai jis nenori nei moterystės, tas nesudaro jokios moterystės, nes krikščionims moterystės nesakramento visai nėra.

Kadangi krikščionių pati moterystės sutartis yra sakramentas, tai šio sakramento teikėjai yra patys sudarantieji moterystės sutartį, o ne kunigas. Kunigas yra tik moterystės laimintojas ir kvalifikuotas liudininkas.

II. ATSKIRI KLAUSIMAI

1. KRIKŠČIONIŲ MOTERYSTĖS SUDARYMO FORMA

Kristus, įsteigęs ir palikdamas sakramentus, yra apribojęs jų turinį, tačiau nėra smulkmeniškai apribojęs pačios formos-kokiu būdu tas malonę suteikias regimas ženklas turi būti atliktas. Antai Eucharistijai yra palikęs regimus ženklus duoną ir vyną, tačiau smulkiau neapibrėžė, kokiu būdu ir kokiomis sąlygomis tikintieji gali Eucharistiją priimti. Krikštui paliko regimą ženklą-apiplovimą vandeniu, tačiau smulkiai neapibrėžė, kokiu būdu tas apiplovimas turi būti padarytas. Panašiai yra ir su Sutvirtinimu, Kunigyste, Paskutiniu Patepimu ir kitais. Mo-

terystės sakramentu jis padarė tą natūralią sutartį, kuria yra sudaroma moterystė. Šiuos Kristaus galutinai tiksliai neapibrėžtus dalykus kokių būdu kuris sakramentas turi būti teikiamas, toliau tvarko Bažnyčia, kuriai Kristus paliko sakramentus teikti ir juos tvarkyti. Tokiu būdu ir moterystės sakramento priėmimo būdą tvarko ir nustato Bažnyčia. Nenuoseklu kitaip galvoti apie moterystės sakramentą.

Kokį tad Bažnyčia yra nustačiusi moterystės sakramento priėmimo būdą? Suprantama, kad Bažnyčia savo drausmės įstatymais nesiekia nekrikštytųjų moterystės, kadangi jų moterystė nėra sakramentas. Taip pat ir krikščionių nekatalikų moterystėms Bažnyčia nėra nustačiusi jokios formos. Jų moterystės, sudarytas prie liudininkų bet kur ir bet kokia forma, Bažnyčia laiko tikromis moterystėmis, jeigu jos sudarytos su intencija sudaryti tikrą moterystę ir be moterystę ardančių kliūčių. Geresniam katalikų šeimyninio gyvenimo tvarkingumui, drausmei ir kitais viešojo labo motyvais Bažnyčia savo nariams katalikams jau senai yra nustačiusi moterystės sakramento priėmimo formą. Pagal dabartinę Bažnyčios drausmę katalikai moterystės sutartį turi padaryti prie dviejų liudininkų ir prie kunigo, turinčio teisę laiminti moterystes. Šita forma yra katalikams privaloma ta prasme, kad kitaip sudaryta moterystė skaitosi negaliojanti. Iš šios visiems katalikams privalomos formos yra dvi išimtys. Viena-jeigu norintiems eiti moterystėn vienam ar abiem gresia mirties pavojus, nėra galimybės laiku surasti teisėtą kunigą, o svarbios priežastys reikalauja moterystės neatidėti, tuo atveju moterystės tikrumui pakanka dviejų liudininkų-kunigas nebūtinas. Antra-jeigu teisėto kunigo nėra ir pramatoma, kad bent per mėnesį laiko nebus galima tokį kunigą surasti, tai ir tokiu atveju tikrą moterystę katalikai gali sudaryti prie dviejų liudininkų.

Kokis kunigas turi teisę laiminti moterystes? Kad kunigas galėtų teisėtai laiminti moterystes, nepakanka to, kad jis yra kunigas, bet šiam dalykui jis privalo turėti tinkamą įgaliojimą. Tokius įgaliojimus turi vyskupijos valdytojas visoje savo teritorijoje visiems asmenims, kurie tuo momentu faktiškai jo teritorijos ribose yra, nepaisant kaip senai jis joje atsirado, kaip ilgai joje pasiliks. Tokią pat teisę turi klebonas visiems tikintiesiems, kurie faktiškai yra jo teritorijoje, nors ir nebūtų jo parapijiečiai. Parapijų klebonai ar kiti tolygūs, kurie turi bendrą teisę laiminti moterystes, savo vietoje gali įgalioti ir kitą kunigą, tačiau tas įgaliojimas negali būti tik bendras, o turi būti duotas įvardintam asmeniui palaiminti taip pat įvardintų asmenų moterystę.

Katalikų moterystės paprastai yra sudaromos bažnyčioje. Tik dėl pakankamai svarbių priežasčių leidžiama tai daryti bet kur, pav. ligoninėje ar ligonio namuose, kalėjime. Kadangi moterystė yra sakramentas, tai reikalaujama, kad jis būtų priimtas malonės stovyje, taigi atlikus išpažintį ir priėmus šventąją komunią. Pirmą kartą einančiai moterystėn (t. y. ne našlei) Bažnyčia skiria ypatingą palaiminimą, kurį teikti

leidžiama tik šv. mišlose. Patariama todėl moterystės sakramentą jungti su šv. mišiomis arba pasistengti bent vėliau, kad tas pašaiminimas būtų suteiktas.

Dėl daugelio svarbių priežasčių reikalaujama, kad sudarytoji moterystė būtų viešas faktas. Slapta arba vad. sąžinės moterystė, t. y. tokia, kuri liktų kurį laiką viešai nežinoma, yra leidžiama tik dėl labai svarbių priežasčių. Ji registruojama tik Kūrijos slaptuose aktuose. Tokiu atveju vedusius, liudininkus ir moterystę laiminusį kunigą saisto paslapties pareiga tos moterystės neišduoti. Jeigu iš tokios slaptos moterystės sektų kokis papiktinimas, ar vedusieji nebūtų pakankamai rūpestingi tinkamai auklėti savo vaikus, tai Bažnyčia atsisako nuo pareigos tokia moterystę slėpti.

2. MOTERYSTĖS KLIŪTYS

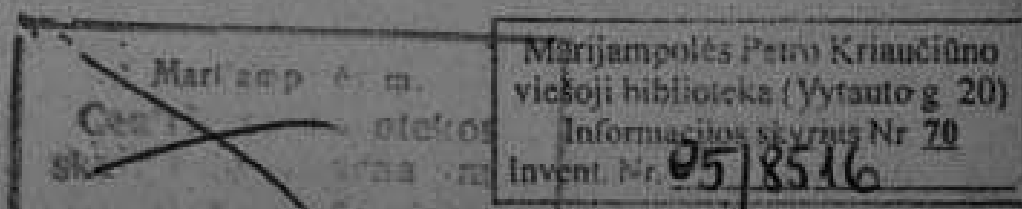
Kad moterystė išeltų kiek galima didesnei ir individo ir šeimos ir visuomenės gerovei, jau pats žmogaus Tvėrėjas ir moterystės Įkūrėjas per žmogaus prigimtį ir savo pozityvius įstatymus yra palikęs kai kurias moterystės kliūtis. Tais pačiais gero tikslais kai kurias kliūtis yra dar įvedusi Bažnyčia. Vienos iš jų moterystę draudžia tik ta prasme, kad jų nepaisą asmens nusikaista, tačiau su tokia kliūtimi sudaryta moterystė skaitosi tikra moterystė. Kitos gi moterystę draudžia ta prasme, kad su jomis sudaryta moterystė yra negaliojanti (moterystę ardančios kliūtys).

Pagal dabartinius Bažnyčios įstatymus moterystę kliudančios kliūtys yra sekančios:

1. Paprastieji vienuoliniai įžadai, kol jie galioja.
2. Teisinė giminystė, sekanti iš įsūnijimo (ši kliūtis ir pagal Bažnyčios įstatymus yra tokia pat, kokia yra pagal civilinius to krašto įstatymus: arba ardanti, arba kliudanti, arba jokia).
3. Mišrus krikščionių tikėjimas-tarpe kataliko ir krikščionies nekataliko.
4. Viešas atsisakymas katalikų tikėjimo (nors kito formaliai ir nepriimtų) ar priklausymai kuriai nors Bažnyčios pasmerktai organizacijai.
5. Viešas nuodėmingas gyvenimas, ar užsitraukimas bažnytinės bausmės (interdikto, ekskomunikos), jeigu nusikaltęs atsisako atlikti išpažintį ar nubaustasis susitaikyti su Bažnyčia.

Moterystę ardančios kliūtys yra sekančios:

1. Amžiaus kliūtis: vyras nebaigęs 16 metų, mergaitė — 14 metų.
2. Fizinis netinkamumas moterystės santykiams, jeigu negalia nėra laikinas dalykas ir tai buvo jau prieš moterystę, nors nesvelkasis asmuo savo negalės būtų ir nežinojęs.
3. Moterystės ryšio kliūtis.
4. Kulto skirtumas-tarpe kataliko ir nekrikštyto.
5. Aukštesnieji šventimai-subdijakonatas, dijakonatas, kunigystė.

6. Iškilmingi veinuoliniai įžadai.
7. Iš krikšto sakramento sekanti dvasinė giminytė tarpe pakrikštyto, jo krikšto tėvų ir jį krikštijusio asmens.
8. Tarpe pagrobto moters ir pagrobėjo, kol moteriai nebus duota visiškai pilna laisvė.
9. Svetimoterystės nuodėmė su moterystės pažadu ateičiai ar su bandymu nors ir civiliniai susituokti, galiojant moterystei.
10. Svetimoterystės nuodėmė su vieno iš santuokinių nužudymu, nors žmogžudystėje būtų kaltas tik kuris vienas iš svetimoterių.
11. Abiejų sutartinai įvykdytas vyro ar moters nužudymas, kad su gyvu likusiu būtų moterystė.
12. Visokis giminytės laipsnis tiesioginėje linijoje: tėvukai-anūkai...
13. Netiesioginės linijos giminytė iki trečiojo laipsnio imtinai (pusbrolių ar pusseserių vaikai).
14. Visokis gentystės laipsnis tiesioginėje linijoje: vyro ar moters tėvai, vaikai.
15. Netiesioginės linijos gentystė iki antrojo laipsnio imtinai (vyro, žmonos pusbrolių-pusseserių).
16. Viešojo padarumb kliūtis, kuri seka iš netikros moterystės, iš viešo konkubinato, su sugyventojo-jos tiesioginės linijos giminėmis iki antrojo laipsnio.

Pagal Bažnyčios drausmę, vienos iš šių kliūčių yra vadinamos mažesnio laipsnio kliūtimis ir yra lengviau dispensuojamos; kitos — aukštesniojo laipsnio ir yra sunkiau dispensuojamos, o kai kurios praktikoje visai nedispensuojamos.

Mažesnio laipsnio kliūtimis yra sekančios:

1. Netiesioginės linijos trečiojo laipsnio giminytė.
 2. Netiesioginės linijos antrojo laipsnio gentystė.
 3. Viešojo padarumo kliūtis antrame laipsnyje.
 4. Dvasinė giminytė.
 5. Svetimoterystės nuodėmė su moterystės pažadu (be žmogžudystės).
- Visos gi kitos kliūtys yra aukštesniojo laipsnio.

Kas gali naujas kliūtis įvesti ar esamas atšaukti? Šiuo klausimu pakaks trumpai pasakyti tai, kas yra pasakyta pačioje Bažnyčios teisėje. Klebonas ar kuris kitas kunigas neturi galios įvesti kad ir laikinai kokią nors naują kliūtį savo parapijoje. Jis negali jokios kliūties ir panaikinti. Jis gali ir privalo moterystės neleisti, kol jam nėra pakankamai aišku, kad nėra moterystei jokios kliūties. Vyskupijos valdytojas visiems jo teritorijoje gyvenantiems, o savo pavaldiniams ir už teritorijos ribų gali atskirais atvejais drausti moterystę, bet tik laikinai, dėl pakankamai svarbios priežasties ir tik tol, kol ta priežastis yra. Jo draudimas neturi moterystę ardančios galios: ardančią kuriai nors ne prigimties ar Dievo, o tik Bažnyčios įstatymais įvedamai kliūčiai gali suteikti tik vienas Apaštališkas Sostas. Kuriai nors Bažnyčios įstatymais įvestą kliūtį susiaurinti ar visai panaikinti gali taip pat tik Apaštališkasis Sostas.

Tiktai vienam Apštališkajam Sostui priklauso kompetencija autentiškai išaiškinti, kurios kliūtys yra prigimtios ar Dievo įstatymų, o kurios tik Bažnyčios įstatymų.

Papročiai pretenduoja ar tai naujas kliūtis įvesti, ar jau esančioms kliūtims priešingi yra nepripažįstami teisėtais.

Kas gali iš kliūčių dispensuoti? Iš tokių kliūčių, kurios seka iš prigimtios ar pozityviųjų Dievo įsakymų, negali niekas dispensuoti, net nė Apaštališkasis Sostas.

Iš tų kliūčių, kurios yra įvestos Bažnyčios įstatymais, teorijoje Apaštališkasis Sostas turi teisę dispensuoti iš visų. Praktikoje tačiau iš kai kurių niekad nedispensuoja.

Iš daugelio, bet ne iš visų Bažnyčios įstatymais įvestų kliūčių turi teisę dispensuoti vyskupijų Valdytojai.

Ypatingais atvejais iš daugelio kliūčių dispensuoti turi teisę parapijos klebonas ar kitas savo teisėmis jam tolygus kunigas savo ganomuosius bei nuodėmklausius išpažinties metu, tačiau šis pastarasis tikrai iš visai slaptų kliūčių.

3. MOTERYSTĖS PASEKOS

Ne iš santuokinio laisvo susitarimo, o iš pačios moterystės seka kai kurios vedusiųjų teisės bei pareigos, kurias dera bent trumpai paminėti.

1. Iš moterystės seka bendro gyvenimo teisė ir pareiga. Ar tai laisvu susitarimu, ar tai dėl kokios nors vieno kaltės nutraukti bendrą gyvenimą ilgesniam laikui vedusieji, be Bažnyčios leidimo, neturi teisės. Kad kartais dėl kokių nors priežasčių vyras su žmona kurį laiką kartu ir negyvena, tačiau bendro gyvenimo nutrauktu nelaiko, tai tokis laikinas atsiskyrimas nėra bendro gyvenimo nutraukimas. Tokis laikinas vieno su antru nebuvimas yra galimas, bet tik abiem su tuo sutinkant. Kuris nors vienas sauvališkai, be antrojo pritarimo taip elgtis neturi teisės.

2. Moteris gyvena ten, kur gyvena jos vyras.

3. Nors moterystės gyvenime vyras ir moteris abu yra lygiateisiai, tai kas liečia šeimos reikalų tvarkymą, vyras yra šeimos galva (Efez. 5, 22—32; 1 Tim. 2, 9—15). P. Pijus XI savo enciklikoje „Casti connubii“ sako, kad moteris yra šeimos širdis: vyras šeimos gyvenimu rūpinasi, o moteris kuria jo jaukumą, šeimyninio gyvenimo šilumą. Gali kartais atsitikti, kad vyrui dar gyvam esant moteris tampa šeimos galva. Tačiau tai nusprendžia ne pati moteris savo nuožiūra ir savo valia, o arba Bažnyčios arba valstybės teismas.

4. Iš moterystės seka abipusė teisių lygybė tarpusavius moterystės gyvenimo veiksmus. Pagal Evangeliją šios teisės kuris nors netenka per svetimoterystės nuodėmę. Įrodyta kurio nors moterystės neištikimybės nekaltajai pusei duoda teisę, jeigu ji to nori, bendrąjį gyvenimą visai nutraukti, tačiau ir dėl šios priežasties bendrojo gyvenimo nutraukimo bylą riša ne patys vedusieji, o Bažnyčios teismas. Suprantama, kad tokis

bendro gyvenimo nutraukimas neduoda teisės eiti moterystėn su kitu asmeniu.

5. Iš moterystės seka teisė, o tam tikra prasme ir pareiga gimdyti ir auklėti šeimą. Apie skaistybę arba susivaldymą moterystėje bus kalba kiek toliau.

6. Vaikų auklėjimu, paruošimu gyvenimui ir išleidimu į gyvenimą turi teisę ir pareigą rūpintis abu-tėvas ir motina.

7. Vaikai pradėti ar nors gimę moterystėje skaitosi pilnateisiai Bažnyčios įstatymų atžvilgiu.

8. Vaikų yra natūrali pareiga savo tėvams paklusti. Nuo to vaikus paluosuoti neturi niekas galios: nei valstybė nei, tuo dar labiau, kokios nors organizacijos. Visi, bandą kaip nors vaikus iš tėvų globos paglemžti, išsikreipia natūraliai tvarkai.

9. Tėvų pareiga savo vaikus kuo greičiau pakrikštyti, tinkamu laiku paruošti priimti sakramentus, rūpintis bendrai religiniu auklėjimu ir parinkti katalikų vaikams tinkamą mokyklą (Kan. 1374). Taip pat yra natūrali tėvų pareiga pagal išgales padėti savo vaikams susikurti savarankišką gyvenimą.

4. KUO MOTERYSTĖ ESMINIAI SKIRIASI NUO KITŲ SUTARČIŲ

Tinkamai supratus šį klausimą savaimi atpuola ne tik visi argumentai, bet geros valios žmogaus širdyje ir noras moterystės sutartį pažeminti iki paprastų civilinių sutarčių laipsnio. Moterystės sutartis savo rūšimi yra vienintelė sutartis: ji savo esme yra šventa ir religinė sutartis.

1. Moterystė yra šventa savo kilme, nes jai pradžią davė betarpiškai pats Dievas, sujungdamas moterystės gyvenimui pirmuosius žmones. Nėra jokios kitos sutarties, kuri būtų įsteigta betarpiškai paties Dievo.

2. Moterystė yra natūrali sutartis visai kitokia prasme, negu visos kitos sutartys. Į ją veda žmonės ne žemiški kasdieninio gyvenimo interesai, o pati žmogaus prigimtis. Savo sprendimą dauginti ir palaikyti žmonių giminę per vyro bei moters bendrą gyvenimą, kad ir neesminiai skirtingus vyro bei moters būdus, protą bei valią tarpusavyje papildyti sueinant bendram gyvenimui, Dievas paliko pačioje žmogaus prigimtyje. Dievo sprendimas pildosi žmonių gyvenime. Žmogus atsižada ne tik daug ko žemiško, bet pagal Dievo žodį jis palieka savo tėvą ir motiną, kad galėtų gyventi kartu vyras bei moteris. Jis lieka svetimesnis savo gimdytojams, broliams ir seserims, su kuriais vienoje šeimoje gimė ir užaugo, negu tam asmeniui, kurio iki savo subrendimo gal net nepažinojo, su kuriuo per moterystę susijungė bendram gyvenimui. Juodu taip susigyvena, kad paties Dievo žodžiais tariant tampa du viename kūne (Mat. 19, 5). Nėra jokios kitos sutarties, kuri taip aiškiai ir jaučiamai sektų iš žmogaus prigimties.

3. Moterystė savo tikslu yra taip šventa, kad jai panašios nėra jokios kitos sutarties. Pats Dievas parinko bei paskyrė moterystės gyvenimą

mul ypatingą ir Dieviškai šventą tikslą: gimdyti ir auklėti žmones, dviems asmenims vienas antram vispusiškai padėti ne kokiais interesų motyvais, o iš gilios tarpusavės meilės. Moterystės gyvenime vyras ir moteris duoda pradžią savo kūdikio — žmogaus kūno gyvybei, o Dievas tam kūnui duoda sielą. Taigi savo dieviškos galybės veiksmui-sutverti iki tol nebuvusį naują žmogų-kaip priemonę Dievas pasirinko žmonių moterystės gyvenimą. Šitokius tikslus moterystei ir galėjo skirti tik pats Dievas. Kaip nėra žmogaus galioje sutverti naują žmogų, taip ne jo galioje yra ir nuspręsti, koku būdu žmonės į pasaulį turi ateiti. Tai nusprendė pats Dievas.

Moterystės gyvenime žmogus gali turėti ir savo sugalvotų pašalinių tikslų, tačiau šis šeimos gimdymo tikslas yra pats svarbiausias ir skirtas paties Dievo. Kiek šventas yra žmogus, turįs nemirtingą ir amžinajai laimei skirtą sielą, kurį pats Dievas yra pavadinęs savo vaiku, tiek pat yra šventa ir moterystė bei jos pirminis tikslas.

4. Moterystė yra skirtinga nuo visokių kitų sutarčių ir ją sudarančių asmenų atžvilgiu. Moterystės sutartį savo tarpe gali sudaryti ne du vyru, ne dvi moterys, bet tik vienas vyras su viena moterimi.

5. Moterystės sutartis skiriasi nuo visokių kitų sutarčių ir savo objektu. Kitose sutartyse du ar keli asmens tos pačios ar skirtingų lyčių tariasi dėl kokio nors daikto, dėl ko nors kito, bet ne dėl savo asmens. O jeigu kada žmogus su žmogumi tariasi ir dėl savo asmens, tai tik dėl fizinio ar protinio darbo jėgos, bet ne dėl savęs viso. Moterystėje du asmeniu susitaria patys dėl savęs-vienas antram atiduoda patys save.

6. Šių natūralių moterystės sutarties ypatybių negali pakeisti jokia žemiška galia: nei atskiri asmens savo noru, nei Bažnyčia, nei valstybė savo įstatymais.

Jeigu moterystės sutartis nuo kitų sutarčių skirtųsi tik kuriuo vienu iš šių pavardintų dalykų, tai ir tokiu atveju ji negalėtų būti lyginama su jokia paprasta civilinia sutartimi, tvarkoma paprastais žmonių įstatymais. Tuo tarpu moterystės pačioje esmėje randame visą eilę tokių dalykų, kurių toli gražu nė vieno nėra paprastose kasdieninėse žemiškus reikalus liečiančiose sutartyse. Ir jau kiekvienam žmogui gali būti pakankamai aišku, kaip yra nenuoseklu koku nors būdu bandyti moterystę pastatyti į tą pačią eilę su kasdieninio gyvenimo paprastomis civilinėmis sutartimis.

5. MOTERYSTĖS KILNUMAS

Paillustruojant gyvenimo gražiais pavyzdžiais, atmintyje ir širdyje pažadinus kiekvieno iš mūsų turėtus išgyvenimus gimtoje šeimoje, kiek daug gražių dalykų būtų galima prikalbėti apie šeimą: jos kilnumą, jos uždavinių grožį, jos svarbą individo ir visos žmonijos gyvenimui. Nuo pirmosios šeimos įkūrimo ir nuo Dievo pirmojo apreiškimo praėjus tūkstančiams metų, daugelis tautų sustabmeldėjo, daugelis jų prarado kadaisia pasiektą kultūrą, daugelis iškreipė ir šeimyninio gyvenimo

kilnumo supratimą, jį sudarkydami netikusiais prasimanymais bei papročiais. Tačiau nebuvo tokių laikų, kad visos tautos būtų laikę moterystę ir šeimą savyje nieko aukšto ir švento neturinčiu dalyku. Teisingai konstatuoja savo encyklikoje „Arcanum divinae sapientiae (1880. 2. 10) P. Leonas XIII, sakydamas: „Konstatuojame, kad senovės ir paminklai ir papročiai bei institucijos tų tautų, kurios buvo daugiau humaniškos, pasižymėjo aukštesniu teisės ir teisingumo pažinimu; yra žinoma, kad jų visų protams buvo aišku ir jos tai žinojo, kad kada galvojo apie moterystę, galvojo apie dalyką sujungtą su religija ir šventumu“. Tiesa, kad ir krikščionybės eroje visais amžiais netrūko asmenų, teorijų, kurie nepajėgė moterystėje įžūrėti to virškasdieninio prado, kurį surado visų amžių galvojančių net stabmeldžių protai ir širdys. Tačiau dviejų tūkstančių metų nuolatinė ir visuotinė Katalikų Bažnyčios doktrina yra, kad moterystė savo kilme ir tikslais yra dieviška, kad Kristus suteikdamas jai sakramento charakterį per jį suteikė šeimyniniam gyvenimui savo malonių. Būtų galima prirašyti didelį tomą gražių citatų, ką yra kalbėję apie moterystę rašytojai ir mokslininkai. Pasitenkinsiu tik viena. „Kokią atlieka pareigą, kaip atrodo išaukštinti žmonės, kurie pasauliui duoda naują protingą tvarinį! Tačiau vedusieji negalėtų to pasiekti, jeigu jiems besinaudojant iš prigimties gautomis jėgomis ir sukuriant žmogaus kūną Dievas nesutvertų ir tam kūnui neduotų dvasinės sielos. Taigi į žmogiškąjį veiksmą įsijungia grynai dieviškas veiksmas, su žmogiškuoju veiksmu ypatingu būdu sutampa ir bendradarbiauja. Ar gi vadinsime profanišku šitą veiksmą, kuriame susijungia dieviškas ir žmogiškas bendradarbiavimas? Argi laikysime profanišką pačią instituciją, kurioje tik vienoje žmonės teisėtai gimdomi“ (Vermeersch, De Castitate, p. 103).

Tiesa, šeimyninio gyvenimo realybė neišmatuojamai skiriasi nuo kadaisia jaunuoio fantazijoje kurto paveikslo. Ne tik todėl, kad viena šeima skaitosi geriau „pasisekusi“, kita nažiau, bet jau iš savo esmės moterystės ir šeimos gyvenimas turi ir savo sunkias puses. Čia susitinka nuolatiniam gyvenimui du asmeniu-visai ne tokiau, kokiūs kuria fantazija, vaizduoja filmos ir romanai, bet tuodu realiu asmeniu su visomis kiekvienam žmogui bendromis ir savo individualiomis neigiamybėmis. Susitikus visam gyvenimui gana greitai pranyksta ta romantiškoji nuotaika, kurią yra lengva išlaikyti svetimą asmenį susitikus trumpam laikui. Ją pakeičia kasdieninė nuotaika. Šioje kasdieninėje nuotaikoje ir visą žmogiško gyvenimo laiką panešti visas vienas antro silpnybes ir neigiamybes yra daug sunkiau, negu žmogaus kad ir didelės silpnybes pakelti laikinai. Su šeimos gimdymu bei jos auklėjimu yra neatskiriamai susiję rūpesčiai bei vargai. Gimdytojų pareigos yra daug didesnės ir sunkesnės, negu jos iš anksto atrodo. Asmenims nemokantiems ir nepajėgiantiems surasti ir pajusti tikrąjį moterystės kilnumą, o žiūrintiems į jį nekultūringai, stabmeldiškai ir lengvabūdiškai, tas kadaisia fantazijos kurtas gražus paveikslas tampa nepakeliamas. Tie apsisvylę ir nusigandę asmenys, vieni neturi drąsos ir nepajėgia

ryžtis moterystės pirmaeiliui tikslui-gimdyti ir auklėti šeimą, kiti nueina dar toliau-nepakenčia vienas antro, to savo išsvajoto ir pasirinkto asmens ir arba kartu gyvendami visą amžių abu kankinasi arba visai meta vienas antrą, tarsį visai pamiršdami, ką vienas antram kadaisia pažadėjo ir prisiekė.

Kitaip visą išgyvena tie, kurie moka ir pajégia suprasti bei pajusti moterystėje ir šeimyniniame gyvenime aną dieviškąjį pradą. Tada du asmeniu ir pro savo kasdieninio apsibrasto gyvenimo pilkumą, pro vienas antro silpnybes mato ir tai, ko jausmai nesuvokia, bet kas padeda visa įprasminti ir ramiai pakelti. Jie žino, kad moterystės ir šeimos gyvenime galima ir reikia visa suantgaminti. Tada jų gyvenimas tampa jiems patiems jaučiamai malonesnis. Šeimos gimdymo ir auklėjimo vargai sąmoningiems tėvams yra gausiai kompensuojami tuo jausmu, kad jie yra Dievo bendradarbiai, tarpininkai ir patikėtiniai ateiti į pasaulį žmogui su nemirtinga siela, kad Dievo yra jiems patikėta tą naują, iki tol dar visai neegzistavusį žmogų mylėti, juo rūpintis, auklėti, ateityje iš to žmogaus patirti paguodos, pagalbos, už tai daug pelnyti pas Dievą ir žmonių akyse. Šv. Povilas net sako, kad moteris bus išganyta vaikų gimdymu, jeigu pasiliks tikėjime, meilėje ir šventume drauge su susivaldymu (1 Tim. 2, 15)! Kitokiu keliu į šventumą ir dangų gimdytojams nėra reikalo jėškoti: kas moka savo pašaukimą suprasti ir jame tinkamai gyventi, šventumo pasieks per šeimyninį gyvenimą.

6. AR EITI MOTERYSTEN AR VIENAM PASILIKTI

Kaip išaiškina šv. Tomas Akviniėtis (Sum. c. G. 1. III, cap. 136) ir kaip kiekvienam pasako sveikas protas, visos žmonijos palaikymui moterystė ir gimdymas yra būtini dalykai, tačiau nėra būtina, kad kiekvienas žmogus eitų moterysten. Tai patvirtina pati prigimtis, padarydama gana skaitlingų išimčių, nes iš pat gimimo yra ir tokių individų, kurie gimdyti negali. Tačiau dėl to jie niekeno nelaikomi nenormaliais, sau ar žmonių bendruomenei nenaudingais.

Pačios žmonijos gyvenimas liudija, kad visos žmonijos labai išeina į gerą, jeigu tam tikra dalis žmonių girtiniais motyvais nuo moterystės susilaiko. Jau nuo seniausių laikų tiek pas stabmeldžius, tiek žydų tautoje į susivaldančius ir pajėgiančius gyventi skaisčiai žiūrėta su pagarba.

Dar aiškesnė šiuo klausimu yra nuomonė paties Kristaus, jo apaštalų ir jo Bažnyčios. Kai šv. Petras išsitarė, kad neverta vesti moterį, tai Kristus paaiškino: „Ne visi išmano tą žodį, bet tie, kuriems duota Kas gali išmanyti, teismano“ (Mat. 19, 11–12).

Petro pasakytą žodį ne visi išmano ir ne visi gali jį tesėti, bet tik tie, kuriems tai Dievo yra duota. Kas gali išmanyti, teismano: kam Dievas yra skyres nevesti, teneveda.

Šv. Povilas savo palyginimą apie vedusius ir nevedusius užbaigia žodžiais: „Kas leidžia mergaitę už vyro gerai daro, ir kas neleidžia geriau daro“ (1 Kor. 7, 38).

Laikui bėgant pačių krikščionių tarpe atsirado klaidingų nuomonių ne tik moterystės bet ir susilaikymo klausimu. Visuotinas Tridento susirinkimas, kuris paskelbė anatemą visoms doktrinoms koku nors būdu žeminančioms moterystę ir šeimyninį gyvenimą, yra paskelbęs ir sekančią anatemą: „Jeigu kas sakytų, kad santuokinį luomą reikia aukščiau statyti už panystę“ ir celibato luomus ir kad nėra geriau ir palaimingiau pasilikti panystėje ar celibate, negu jungtis moterystėn, tebūnie atskirtas (Ses. 24, De matrim. Can. 10).

Tačiau ne kiekvienas pasilikęs nevedęs-netekėjusi geriau daro, už einančius moterystės luoman. Kas pasilikęs vienas nepajėgia pilnai skaisčiai gyventi, bet vienokiu ar kitoku būdu skaistybei nusikalsta, tas geriau padarytų, eidamas moterystėn. Moterystėje jis gali būti ir labai padorus žmogus, o gyvendamas nevedęs ir vienaip ar kitaip nusikalsdamas skaistybei jis daro sunkų nusikaltimą. Ne geriau už einančius moterystėn daro ir tie, kurie pasilieka vieni iš egoizmo, iš gyvenimo apatijos-kad turėjus mažiau rūpesčių, mažiau pareigų, mažiau vargo. Šitokis egoistinis ir tingus nusiteikimas nėra Kristaus, apaštalų ir Bažnyčios pagirta skaistybė ar celibatas. Tokie susivaldymo motyvai nėra girtini. Girtinas susivaldymas bus tada, kai žmogus iš meilės kuklumui bei skaistybei ryžtasi pasilikti vienas, kad tokiu gyvenimu pasiekus didesnio savo asmens tobulumo, kad savo gyvenimu pasitarnavus daugiau Dievo garbei, daugiau pasitarnavus žmonijai, pasišvenčiant labdarai, apaštalavimui, mokslui ir panašiais motyvais. Pasirinkus skaistybės gyvenimą, žmonijai pasitarnauti galima įvairiais būdais: vienas pasišvęs iš savęs išugdyti tobulą žmogų, antras pasišvęs labdarai, kultūrai, mokslui, apaštalavimui. Kai žmogus pasirenka skaistybės gyvenimą koku nors kilniu tikslu, tai jis pasiekia daug daugiau, negu jis pats tikisi tokiam gyvenimui apsisprendamas. Antai, kad ir šių 1947 m. balandžio 13 d. paskelbtas palaimintuoju Prof. Contardo Ferrini vargiai tikėjosi tapti kartu ir pirmaeilium mokslininku, ir geru pedagogu, ir filantropu ir net šventuoju. Gerais keliais nukreiptas skaitus gyvenimas pažadina tokių rezultatų, kurių niekas nedrįstų net laukti. Zelina Guerin-Martin, Vaikelio Jėzaus Teresėlės motina gal yra ne vienintelė, kuri, negalėdama pasirinkti ją žavėjusio skaisčiaus vienuolinio gyvenimo, pasiryžo moterystėje gyventi padoriai ir pagimdyti bei išauklėti bijančiais Dievo tiek kūdikių, kiek Dievo apveizda leis. Pagimdė 9, iš kurių viena yra populiariausioji mūsų laikų šventoji; o kiek iš tos skaitlingos šeimos tikrai bus šventųjų, sunku atspėti, nes dvi jos dukterys dar yra gyvos. Ne mažas ypač mergaičių skaičius lieka netekėjusios ne iš savo laisvo pasirinkimo, o todėl, kad nepavyksta ištekėti. Yra tokių vyrų ir moterų, kurie lieka pasaulyje vieni, kad dėl kurių nors priežasčių laikė save moterystės gyvenimui netinkamais. Jie nesijaučia turį vienuolinį pašaukimą, tad pasilieka pasaulyje. Ir šie visi asmens tenepamiršta, kad Dievui jie nėra nežinomi, kad tai jiems įvyko ne be Dievo žinios. Ir tie visi asmens, kad ir pasaulyje pasilikdami, jeigu pajęs gyventi pilnoje skaistybėje, savo jėgas ir gyvenimą

pašvęs kuriam nors kilniam tikslui: savęs tobulinimui, labdarai, apaštaliavimui, kultūrinei veiklai, mokslui, — gali visiškai prilygti tuos, kurie skaistybę kilniais motyvais patys pasirinko. Kad ir laisvai pasirinkta ir gyvenimo aplinkybių pasėkoje tekusi skaistybė būtų ir kilnesnė ir darbais vaisingesnė ir sava širdžiai mielesnė, tai ir pasaulyje pasiliekant verta ją pakelti į viršgamtinį laipsnį, ją pašvenčiant nors ir privačiu-laikinu ar amžinu skaistybės įžadu. Šitaip sutvarkyta ir tokiais keliais nukreipta, skaistybė ir bus ta, kurią Kristus ir jo Bažnyčia stato aukščiau, už moterystę.

7. ŠEIMA-TAUTOS LIKIMO LĖMĖJA

Kai mūsų tauta šiandien gyvena kruviną tragediją, į kurią žiūrėdami mes ne vienas klausiamo, ar tauta pajėgs ją pakelti, ar jina! nebus visiškai sunaikinta, tai verta prisiminti du istorijos faktai:

1. Prieš devyniolika šimtų metų nepavykęs žydų tautos sukilimas prieš Romos Imperatorių, tautai kainavo tėvyne. Aple dviejų milijonų tautos dešimtys tūkstančių buvo išžudyti pačioje Palestinoje. Ano meto istorikų žodžiais tariant, aple Jeruzalės miestą buvę tiek kryžių su prikaltais ant jų žydais, kad atrodęs didžiulis miškas. Likę gyvi, šimtais tūkstančių parduoti vergais į įvairius pasaulio kraštus, ištremti taip, kad savoje tėvynėje jų beveik nebeliko. Tačiau per 19 šimtmečių iki mūsų dienų ta tauta, išblaškyta visoje žemėje, neišnyko, neišsigimė, o išaugo aple 16 milijonų tautą-padidėjo aple 8—10 kartų, liko solidari, civilizuota, turtinga ir pasaulyje įtakinga.

2. Vytauto Didžio laikais mūsų tauta buvo nedidelė-vos aple 200.000—300.000 žmonių. Po to sekė unija, kurios pasėkoje daugelis lietuvių ištautėjo, sekė maro epidemijos, badas, žiaurūs švedų ir Napoleono karai, 100 metų sunkios priespaudos rusų caro režime. Buvo net tokių laikotarpių, kuriais dideli dabartinės Lietuvos plotai buvo likę visai be gyventojų. Per tą laiką lietuvių tauta nemaža neteko lenkų ir baltgudžių tautų sąskaiton, beveik milijonas svetur išemigravo ir visų tų tragedijų rezultate pačioje Lietuvoje paliko beveik trys milijonai lietuvių. Tokiose baisiose sąlygose lietuvių tauta, neskaitant nutautėjusių, per 500 metų padaugėjo nemažiau dešimties kartų.

Kokios šių dviejų tautų gyvybingumo priežastys? Nesiimsiu klausimo plačiai nagrinėti, tačiau manau, kad visi sutiks su tomis priežastimis, kurias čia paminėsiu.

1. Šios abi tautos visais laikais griežtai saugojo tautinį ir religinį grynumą. Tos tautos, kurios šio grynumo nepaisė, arba visai net fiziologiniai išnyko, arba bent savo tautai žuvo ištautėdamos.

2. Abi šios tautos turėjo vienodą ir teisingą pažiūrą į šeimos gausumą. Nevaisingumas buvo laikomas negarbe ir Dievo nepalaimos bei nepasitikėjimo ženklu. Patys vedusieji savo nevaisingumą skaitė ne tik žemiška nelaimė, bet tamė matė ir antgamtinės palaimos stoką. Šeimos

gausumas buvo garbės ir Dievo palaimos ženklas. Kam visa tauta rūpėjo, tie gausioje šeimoje matė tautos gyvybės ir galios ženklą.

3. Mokėta neperdėti šeimos medžiaginių reikalų. Visais laikais tai labai daug reiškė gimdytojų drąsai ryžtis į gausią šeimą. Tai padėdavo išauginti jaunos medelius, gerai augančius bei atsparius ir nelepioje gyvenimo dirvoje. Žuva šeimos, pasekančios neišmintingo sodininko pavyzdį: pienu laistomos gėlės tuojaus šaknys supūva ir ją apninka visokie parazitai, išleptinas medelis nepakelia nei liesesnės dirvos nei šaltos žiemos. Jeigu šių dviejų tautų šeimos praeityje nebūtų mokėję tinkamai reguliuoti šeimos medžiaginių reikalavimų ribas, tai niekas nebūtų turėjęs drąsos ryžtis į skatlingą šeimą iš baimės nesuskursti ar net badu nenumirti. Kokia įdomi gyvenimo tikrovė. Kas pasideda į šalį aritmetišką buhalteriją, toje šeimoje pati Dievo apveizda viską gerai išskaičiuoja ir gerai suveda. Skaudu žiūrėti, kai gimdytojai savo viengimį ar dvejetuką neprotingai lepdami pertekliumi, svaioja jį plačiai išlavinti, išauginti genijų, tautos pažibą ir šulą, kuris savo darbais atstos visus 5—6 skaitlingos šeimos vaikus, o tikrovėje lepume auga savanaudis, kurio reikalai visada paliks tokie platūs, kad jam niekad nebus gana, kuris netiks realaus gyvenimo sąlygoms, nebus paruoštas jokiai gyvenimo kovai, skurde užaugs ir ryžtingi jaunuoliai be didelių pastangų tokius daugeliu atžvilgiu aplenkia ir gyvenime palieka užpakalyje.

Būtų neteisinga šią mintį taikyti ir tiems gimdytojams, kurie ne iš savo kaltės neturi skaitlingesnės šeimos. Jų geras nusiteikimas paprastai jiems suteikia išminties ir tinkamų jausmų savo kūdikio atžvilgiu. Tačiau ir jiems yra sunku savo viengimio reikalus įvertinti sąžiningai ir objektyviai, nes viengimio susirūpinimas ir meilė paprastai būna nekritiškai. Ir tie tėvai ir jų kūdikis galutiname rezultate būtų daug laimingesni, jeigu savo viengimiui sudarytų sąlygas augti kartu su kitais vaikais, ar tai paimdami savo šeimon kokį nors našlaitį ar savą vaiką pasiūsdami į kitų vaikų tarpą.

8. PASIRUOŠIMAS ŠEIMYBINIAM GYVENTIMUI

Yra viešas dalykas, kad ne visos šeimos yra vykusios ir laimingos. Yra ir tokių, apie kurias iš anksto, kai joms buvo ruošiamasi, buvo galima pasakyti, kaip jos gyvės. Kaip iš vienos pusės asmenis ir visuomenės gyvenime nėra nieko svarbesnio už šeimą, taip iš kitos pusės jokiai kitam dalykui pasiruošimas nėra tiek užmestas, kaip pasiruošimas šeimai, tarsi šeima būtų pačios mažiausios vertės reikalas. Būti kunigu, mokytoju, mediku, advokatu, agronomu, amatininku ir tt. žmogus ruošiasi eile metų. Padaryti laikinus vienuolinius įžadus, iš kurių po metų ar dviejų, jeigu jis norės, galės būti vėl laisvas, jaunuolis ruošiamas ilgai ir dideliu atsidėjimu. Yra kulinarijos, namų ruošės, net paukščių šėrimo ir kitokie kursai. Būti geru vyru, gera žmona, kaip gerą vyrą, gerą žmoną pasirinkti, būti geru tėvu, gera motina nėra ne

tik universitetų, bet net paprasčiausio trumpo pasiruošimo. Seniau ir pas mus Lietuvoje tėvai savo vaikus pamokydavo, kaip reikia žiūrėti į moterystę ir šeimos gyvenimą taip savo žodžiu, taip teisingais šeimyninio gyvenimo pavyzdžiais, gražiais papročiais, tradicijomis. Ir dabar dažnoje šeimoje augdamas jaunuolis dar pasisavina teisingas pažiūras į moterystę ir šeimos gyvenimą.

Blogiausia yra su besimokančiu jaunimu. Jis nuo vaiko metų dažnai ant visados pasitraukia iš savo šeimos. Gyvendamas už šeimos, jis nepasisavina ir nepersilima teisinga pažiūra į šeimyninį gyvenimą. Iš filmų, žurnalų, romanų, jo paties matomų iškraipyto gyvenimo pavyzdžių, jis kuriasi visiškai sugadintą pažiūrą į moterystę bei šeimyninį gyvenimą. Jis prisiklauso mūsų inteligentų tarpe pasklidusių visokių klaidingų teorijų. Besimokančio jaunimo tarpusavio bendravimo formos pas mus neturi beveik jokių taisyklių, tradicijų, yra niekeno nekontroliuojamos ir nevadovaujamos. Užtat besimokančio mūsų jaunimo bendravimo formos, palyginus jį su praeities mūsų jaunimo elgesiu ir su šiandieninėmis daugelio kraštų jaunimo tradicijomis, yra išėję jeigu ne iš padarumo, tai bent iš kuklumo ir išminties ribų. Niekas jo pakankamai nemoko, ne kaip dabar dera jauniems žmonėms bendrauti, nei kaip reikia žiūrėti į savo pačių ateitį. Kas pajėgs apskaičiuoti, kiek dėl tokių jaunimui vadovaujančių ir jį paruošiančių instinktų nebuvimo, dėl jaunimo auklėjimo priežiūros apleidimo yra sukurta nelaimingų šeimų, kiek miražų, grožio besivaidenusių šeimyninio gyvenimo finalas buvo net šeimos gyvenimo suirimas. Kiek jaunimo dar net prieš subrendimo amžių parpuola į purvą. Tų skaudžių faktų per daug bus ir toliau, kol jaunų žmonių niekas rimtai nemokys, kaip jauniems dera bendrauti, kaip ruoštis moterystei ir kaip joje gyventi.

Šią reikala beveik visi suprantame ir ne retai apie tai pakalbame, tik kad nėra kas imasi iniciatyvos tai padaryti. Man teko daug kartų girdėti priekaištus, kad dvasininkija tuo nesirūpina ir tokio auklėjimo bei paruošimo nepradeda. Antai, girdi, ką padarė Prancūzijoje kunigas Violette! Tačiau negi ir jūs šiai nuomonei pritartumėte? Mielas jaunime, kam turi labiau rūpėti, kad tu sukurtum laimingą šeimyninį gyvenimą: kunigams, ar jums patiems, apie kurių gyvenimą kalbame? Gimdytojai, kam turi daugiau rūpėti, kad jūsų vaikai sukurtų laimingą šeimyninį gyvenimą: jums patiems ar kunigams? Jeigu gerai pagalvosite, visi vienodai atsakysite. Su tais, kurie mano, kad jų mažus vaikus turi kunigai melstis išmokyti, paaugančius auklėti ir net medžiaginiais aprūpinti, užaugusius laimingai apvesdinti, mano supratimu, nėra ko ginčytis. Jaunimą tinkamai paruošti šeimyniniam gyvenimui yra tėvų pareiga. Negerai darytų, kas be tėvų žinios pradėtų šioje sirtyje jaunimą šviesti. Iniciatyva turi išeiti iš tėvų. Kad jaunimo šeimyniniu gyvenimu sielotųsi kas nors daugiau už pačius gimdytojus, tai būtų ne-naturalu. Suprantama, kad ne visi gimdytojai sugebėtų patys viską tinkamai pasakyti, kas jaunam žmogui yra žinotina. Daugelio iš jų nie-

kas neruošė ir jie patys jau ilgai gyvenę šeimyniniu gyvenimu ne visi mokės savo vaikams tinkamai pasakyti, kas yra žinotino ateičiai jaunims žmonėms. Neutrūksta gi ir tokių gimdytojų, kurie patys aiškiai klaidingai gyvena. Tačiau kaip visi tėvai rūpinatės, kad jų vaikai nebeliktų beraščiai, nors rašyti juos ne visi patys mokote, taigi susirūpinkite ir šia sritimi. Jums rodant susirūpinimo, jums padėti ateis ir kunigas ir pasaulietis pedagogas ir gydytojas ir kiti.

9. CIVILINĖ SANTUOKA

Kas nėra civilinė santuoka. Kai jaunieji vyksta į civilinių aktų sudarymo įstaigą ten užregistruoti savo ar jau sudarytą ar artimiausiu laiku sudarytiną moterystės sutartį, tai šis civilinėje įstaigoje-teisme ar savivaldybės įstaigoje akto surašymas nėra jokia, net nėra civilinė santuoka. Antai civilinėje įstaigoje surašomi ir gimimo bei mirimo metrikai. Ir iki pat paskutinių laikų, pav. Lietuvoje, Italijoje katalikai tokius aktus patys betarpiškai registravo tik pas savo dvasininkus, o šie įstatymo nustatytais terminais juos persiųsdavo atatinamoms civilinėms valstybės įstaigoms. Daug kur gimimo, mirimo ir santuokos aktus-metrikus užinteresuotieji patys registruodavo ir civilinėse įstaigose.

Kas yra civilinė santuoka. Civilinė santuoka yra vadinama moterystės sutarties sudarymas pas civilinį valdininką pagal civiliniais įstatymais nustatytą formą. Taigi civilinė santuoka yra ne sudarytos ar sudarytinios sutarties užregistravimas, o pačios sutarties sudarymas.

Civilinės santuokos kilmė. Nušviesti moterystės sutarties sudarymo formų istoriją įvairiais laikais ir įvairiose tautose išeitų platus veiklas. Čia tik keliais sakiniais paminėsiu istorijos trumpą apžvalgą.

Iki Kristaus laikų pas žydus moterystė buvo laikoma šventu ir religiniu dalyku. Ji buvo tvarkoma pagal Mozės įstatymą, tačiau Mozė čia naujo esminio nieko neįvedė, o tik užrašė daugumoje jau iš neatmenamos senovės paveldėtas tradicijas ir pažiūras. Tikinčiųjų žydu tarpe ir iki dabar moterystė laikoma šventu, religiniu dalyku. Pas stabmeldžius įvairiuose kraštuose, įvairiais laikais, dėl rašytų įstatymų nebuvimo, išsiviravo įvairių papročių, ne kartą visai priešingų moterystės esmei. Iš likusių senovės rašytų įstatymų charakteringiausi yra senovės romėnų įstatymai. Jie gal mažiausiai yra nuklydę nuo prigimtųjų įstatymų ne tik moterystės, bet ir kitose srityse, nors ir romėnų gyvenime viešų nukrypimų nuo anų pagrindinių įstatymų ir moterystės dalykuose buvo gana daug. Senovės romėnų teisė ir iki šiai dienai yra dar daugelio Europos tautų civilinių įstatymų pagrindu. Iš jos daug kas, ne tik moterystės dalykuose, pasiliko ir Bažnyčios teisėje. Pagal senovės romėnų teisę moterystė nėra paprasta civilinė sutartis, o yra šventas religinis dalykas. Nuo pat krikščionybės pradžios jau apaštalai, o po jų Bažnyčios vadovybė ir tikintieji moterystę laiko šventu religiniu dalyku. Nuo pat krikščionybės pradžios moterystės reikalus tvarko Bažnyčia. Tačiau neteisingai kai kieno manoma, kad teorija, būk moterystė esanti

paprastas kasdieninis dalykas, kad jos sutartis esanti tik civilinė sutartis, kad pats civilinės santuokos faktas esąs Prancūzų Revoliucijos vaisius. Teorija, kad net ir krikščionių moterystės sutartis yra paprastas civilinis-nešventas ir nereliginis dalykas, kad jos tvarkymas priklauso ne Bažnyčiai, o valstybei, pradžios reikia jėškoti dar ankstybame viduramžyje. Kiek kartų kilo nesantaikos tarp Bažnyčios ir valstybių valdovų, tiek kartų kas nors imdavosi įrodinėti, kad moterystės reikalus tvarkyti priklauso valstybei. Gi Vokietijos reformatai Martynas Liuteris ir Jonas Kalvinas viešai išėjo su tvirtinimais, kad moterystė esanti paprastas kasdieninis pasaulinis reikalas ir kad Bažnyčiai čia net nesąka tvarkyti: tai esąs grynai civilinių įstatymų dalykas. Nors dabar beveik visi ir jų sekėjai moterystę laiko religiniu dalyku, tačiau tai ne pagal Liuterio ir Kalvino mokslą. Su Liuterio ir Kalvino mokslo įsigalėjimu faktiškai atsirado ir civilinė santuoka. Europoje civilinė santuoka buvo įvesta pirmiausiai Olandijoje ir Frizijoje (1580 m.). Ji buvo priverstina visiems, ir katalikams. Civiliniai įstatymai tvarkyti santuokai valdininkais paskyrė kalvinų dvasininkus, taigi faktiškai ir katalikams buvo įsakyta savo moterystes sudaryti pas kalvinų dvasininkus-kaip pas civilinius tarnautojus. Beveik tuo pat laiku civilinę santuoką įvedė Anglijoje kalvinistas Cromwell. Čia septynis metus ji buvo taip pat visiems privaloma, o vėliau liko fakultatyvinė. Prancūzijoje buvo įvesta 1792 m. rugsėjo 20 dieną. Betarpė jos įvedimo priežastis buvo Prancūzų Komedijos teatro artisto Talma skundas, kad šv. Sulpicijaus parapijos klebonas dėl kokių tai priežasčių neleidžia jam tuoktis. Šio skundo svarstymo pasėkoje tautos susirinkimas priėmė civilinės santuokos įstatymą. Kituose Europos kraštuose ji įvesta vėliau, o kai kuriuose jos visai nebuvo.

Civilinės santuokos rūšys. Civilinės santuokos įstatymai vienos valstybės kartais net esminiai skiriasi nuo kitos valstybės šios srities įstatymų. Vienur santuoka skaitoma ypatingos rūšies naturalia sutartimi, nesuardoma, vieno su viena. Kliūtyse paisoma prigimties įstatymų. Šitaip santuoką vertino Italijos, kai kurių Jungtinių Amerikos Valstybių įstatymai.

Kitur valstybės įstatymai ją laiko išardomą, esant gyviems išsiskyrusiems santuokiniams leidžiama tuoktis su kitu asmeniu, santuoka laikoma paprasta civiline sutartimi.

Ir vienaip ir kitaip vertinama ji dar vienur yra visiems privaloma, kitur fakultatyvinė-tiems, kurie jos nori.

Civilinės santuokos įvertinimas. Nagrinėti civilinės santuokos kiekvienos rūšies vertę atskirai ir įvairiais atžvilgiais būtų per platus dalykas. Čia bus tik pasisakyta-kaip į kiekvieną civilinės santuokos rūšį žiūrėti moterystės tikrumo atžvilgiu.

Tokia civilinė santuoka, kur ji laikoma nepaprasta naturaline sutartimi, yra neišardoma, paiso prigimties ir Dievo įsakymų nekrikštytiems ir krikščionims nekatalikams yra tikra moterystės sutartis. Ar jie

ją kartos ar ne pagal jų religijos reikalavimus, tai moterystės tikrumui reikšmės neturi. Tačiau ir šitaip suprantama civilinė santuoka katalikams negalioja: katalikų santuokos tikrumui yra privaloma Banyčios palaiminama santuoka, išskyrus tuos du atveju, kuriuodu buvo paminėtu kalbant apie katalikų moterystės formą.

Visai kas kita tokia civilinė santuoka, kur ji yra laikoma paprasta civiline sutartimi, kur ji laikoma suardoma, kur nustatant kliūtis ir kituose dalykuose nėra paisoma prigimties ir Dievo įstatymų. Tokia santuoka, nors jina santuoka ir vadinama, nėra jokia moterystė. Tai yra formalumas, neturįs nieko bendro su tikra moteryste. Ji neturi jokios reikšmės ir galios ne tik krikščionims, bet net ir nekrikščionims. Tokiose, kur civiliniai įstatymai šitaip traktuoja santuoką, net ir nekatalikai, atlikdami civilinius formalumus arba kitaip sakant-sudarydami civilinę santuoką, tik tada sudaro tikrą moterystę, jeigu savo intencijoje jie nori tikros moterystės-tokios, kokia ji yra savyje, o ne tokios, kokia ją laiko civiliniai įstatymai. Jeigu gi savo intencijoje pozityviai siekia tik tokios „moterystės“, apie kurią kalba tie klaidingi įstatymai, t. y. suardomos civilinės sutarties, tai nesudaro jokios moterystės, tokios moterystės iš viso nėra. Užuo kalbėjęs šiuo klausimu savo žodžiais, toliau pacituosiu kelis katalikus mokslininkus. Kalbėdami apie tokią civilinę santuoką, kuri laikoma civiline suardoma sutartimi, jie štai kaip atsiliepia:

Teologas Noldin (De Sacramentis t. III, psl. 781), pacitavęs P. Pijaus IX ištermę „Jeigu kas sakytų, kad tik civilinės sutarties būdu gali krikščionys sueiti moterystėn, tebūnie atskirtas“ (Syllab. n. 33), toliau apie civilinę santuoką jis sako: „Ir teisingai, nes: a. Įstatymai, liečią civilinę moterystę, yra išleisti autoriteto, kuriam moterystės dalykuose nepriklauso jokia teisė. b. Moterystei apiplėšiamas tas šventumas, kuris jai priklauso iš pačios prigimties, ir ji laikoma tik profanišku dalyku. c. Pavaldiniai prieš savo sąžinę yra verčiami atlikti veiksmą, draudžiamą Bažnyčios įstatymais. d. Civilinė valdžia savo autoritetu gina neleistinas santuokas. e. Ta pati valdžia neteisėtai išskiria moterystes, pagal Dievo ir Bažnyčios įstatymus tikras. f. Paniekina Bažnyčios teises ir platina indiferentizmą, nes leidžia moterystes, kurias kliudo mišri religija ar kulto skirtumas. g. Skleidžia klaidingą nuomonę, anot kurios sutartį esą galima atskirti nuo sakramento.“

Apie katalikų civilinę santuoką jis sako:

„Kurie viešai gyvena civilinėje santuokoje, yra laikytini viešais nusidėjėliais, nes gyvena viešame konkubinate ir yra neleistini prie sakramentų, jeigu pirmiau vienas nuo kito neatsiskirs ar nesusituoks bažnytiškai.“

Gregorianumo Prof. teologas ir teisininkas F. M. Cappello sako: „Civilinė moterystė, kiek tai ne vien formalumas, bet santuokinė sutartis sudaryta civilinėje įstaigoje pagal civilinius įstatymus, kur kalba yra apie krikštytuosius, yra visiškai atmetina. Pagrindas yra labai

aiškus. Tarpe krikščionių negali būti jokios moterystės, kuri tuo pačiu laiku nebūtų ir sakramentas. Iš čia bet kokis santuokinis ryšys, sudarytas be moterystės sakramento, yra blogas savyje; todėl visiškai pasmerktinas. Tokia prasme supраста civilinė moterystė yra: 1. labiausiai įžeidžianti religiją, 2. priešinga prigimties teisei, 3. priešinga sąžinės laisvei (jeigu priverstina — autor.), 4. kenksminga viešajai dorovei".

Gregorianumo ir Louvaino universitetų profesorius teologas ir teisininkas Artur Vermeersch (De castitate, psl. 118—119) sako:

„1. Civilinė moterystė, kiek tai yra pastatyta vietoje religinio jos sudarymo, yra moterystės profanacija, kuri yra priešinga pačiai moterystei, priešinga moterystės garbei, labai yra priešinga šeimų ir žmonių visuomenės gerovei.

2. Kaip platesnio siekimo dalis — supasaulinti žmonių protus, pa-pročius, įvairias praktikas, yra kenksminga Bažnyčiai ir religiai ir savyje talpina pasibiaurėtiniausią nedorybę . . .

3. Pagalios, kadangi neišvengiamai silpnina santuokos garbingumą ir tvirtumą, šia institucija, su kuria rišasi ir divorsas, turime labiau blauretis, kaip pačiu divorsu.“

Čia pacitavau tris veikalus, ne tik Bažnyčios aprobuotus, bet kurių autoriai ir šie patys veikalai yra bene plačiausiai žinomi ir katalikų universitetuose bei kunigų seminarijose plačiausiai vartojami.

Nevargindamas skaitytojų ilgomis citatomis tik paminėsiu, kad Bažnyčios aukščiausias autoritetas vadinamąją civilinę santuoką, laikkančią moterystę paprastą civiline ir suardoma sutartimi, daug kartų yra pasmerkęs (plg. P. Pijaus Syllabus n. 33; P. Leono XIII encykl. Italijos Vyskupams 1879. 6. 1; encykl. Arcanum divinae sapientiae iš 1880. 2. 10.; P. Pijaus XI encykl. Casti connubii iš 1930).

Čia mano pacituojamos mintys nėra išsamus civilinės santuokos ir iš jos sekančių divorsų įvertinimas, bet katalikų bendrai orientacijai jų pakaks, kad supratus, kaip reikia žiūrėti į civilinę santuoką.

Kaip katalikui elgtis, patekus į tokius kraštus, kur civiliniai įstatymai civilinę santuoką įsako visiems? Tokia santvarka yra, pav. Prancūzijoje, Vokietijoje, visuose dabar rusų valdomuose kraštuose ir kai kur kitur. Ir lietuviui ne vienam šis klausimas gali būti aktualus.

Kur civilinė santuoka yra fakultatyvinė, ją gali naudoti tik tie, kurie patys nori, ten katalikas sunkiai nusikalsta, paniekindamas tikrąją religinę moterystę ir pasitenkindamas tik civiliniu aktu. Tokiu būdu jokia moterystė nesudaroma: tokioje moterystėje gyvena, gyvena neteisėtai ir nuodėmingai.

Kur civilinė santuoka yra visiems privaloma, ir ten civiliniu aktu katalikai jokios moterystės nesudaro, tik tokiu aktu pasitenkindami nusideda ir gyvena neteisėtai bei nuodėmingai. Tačiau tokiuose kraštuose ar tai po religinės moterystės ar betarpiai ir prieš ją ir katalikams leidžiama yra atlikti civilinį formalumą, nelaikant jo moterystės su-

2.-4.
fartimi. Tai leidžiama, kad katalikai išvengtų nereikalingų bausmių, kad reikalui esant galėtų gauti ir iš civilinės įstaigos savo moterystės metriką, ir kad valstybės įstatymais vaikai nebūtų skaitomi nelegalūs.

Kiek Bažnyčia gali, ramiu būdu visur ir visada prieš civilinę santuoką kovoja, nušviesdama tikintiesiems tikrąją tokios santuokos vertę ir reikalaujama, kad bent katalikai nelaikytų jos tikrą moterystę. Kovoja todėl, kad civiliniai įstatymai kėsinausi paneigti kiekvienos moterystės natūralų šventumą, krikščionių moterystės sakramentinį šventumą, kėsinausi paneigti moterystės nesuardomumą, o tuo pačiu jos vieningumą ir ištikimybę, kad, pažemindami moterystę, pažemina pat žmogų, ardo šeimyninio gyvenimo kilnumą bei tvirtumą, ardo ir naikina visuomenę. Bažnyčia kovoja prieš civilinės moterystės teorijas, kadangi moterystė yra šventas dalykas, krikščionių moterystė yra sakramentas. Visokia moterystė yra vieninga ir nesuardoma. Taip į ją tur žiūrėti ne tik katalikai, bet kiekvienas nuoseklus žmogus.

TEGUL NĖ VIENĄ NEPALENKIA REGALISTŲ (civilinės valdžios garbintojų) TAIP SKELBIAMAS SKIRTUMAS TARP MOTERYSTĖS KAIP SUTARTIES IR SAKRAMENTO TUO TIKSLU, KAD BAŽNYČIAI PRISKYRUS SAKRAMENTINĘ PUSĘ, CIVILINĖS VALDŽIOS PATVARKYMAMS ATIDUODAMA SUTARTIS. — PAGALIAU NEGALIMA TOKIO ATSKYRIMO ARBA GERIAU SAKANT IŠSKYRIMO ĮRODYTI, KAI IŠAIŠKINTA, KAD KRIKŠČIONIŲ MOTERYSTĖJE SUTARTIS YRA NEATSKIRIAMA NUO SAKRAMENTO IR KAD TOKIOJ MOTERYSTĖJ NEGALI BŪTI TIKROS IR TEISĖTOS SUTARTIES, KURI TUO PAČIU NEBŪTŲ SAKRAMENTU. KRISTUS VIESPATS MOTERYSTĘ PAKĖLĖ Į SAKRAMENTO VERTYBĘ, GI MOTERYSTĘ SUDARO SUTARTIS, JEI JI YRA TEISĖTAI SUDARYTA. PRIE TO PRISIDEDA DAR, KAD JI YRA ŠVENTAS ŽENKLAS, SUTEIKIĄS MALONĘ, IR SIMBOLIS, VAIZDUOJĄS MISTINES KRISTAUS JUNGTVES SU BAŽNYČIA.

POP. LEONAS XIII, ENCICL. „ARCANUM“.

1. LITURGIKA, Kun. K. Čižiro, 134 p. (gaunama „Mūsų Kelio“ administracijoje), kaina 8 RM.
2. ŠVENTAS KAZIMIERAS, Simo Sužiedėlio, 32 p., kaina 2 RM.
3. LYČIŲ PROBLEMA, Maldeikio — Maceinos, 32 p., kaina 2.50 RM.
4. AUKA, biuletenis kunigams, nr. 1, 64 p. (nepardavinėjama).
5. ŠVENVOJI ISTORIJA, N. I. (naujai pataista, iliustruota) kietais viršeliais kaina 12 RM
brošiuruota — kaina 8 RM.
6. MEILĖ, Stasio Ylos, 48 p., kaina 3.50 RM.
7. KATALIKIŠKA AKCIJA, 56 p., kaina 3 RM.
8. AUKA, biuletenis kunigams nr. 2, 116 p. (nepardavinėjama).
9. MOTERYSTĖ, Vysk. Dr. V. Brizgio, 32 p., kaina 2 RM.
10. TĖVAI IR VAIKAI, Petro Maldeikio, 32 p., kaina 2 RM.

SPAUSDINAMA:

DOROVES MOKSLAS, vadovėlis VIII Kl., Pijaus Kirvelaičio.
ŠVENTOJI ISTORIJA, S. Išt. (naujai pataisyta).

RUOSIAMA:

APSAUGOK AUSČIAUSIAS (maldaknygė — praplėsta, iliustruota),
Stasio Ylos.

SEIMA (įvairių autorių).

JAUNUOLIO LAVINIMAS, Tihamer Tho.

LEIDINIUS UZSAKYTI (nuo 7-to leidinio imtinai ir toliau)

Sv. Sosto Delegatūroje, Spaudos Skyriuje.

(14a) Kirchheim-Teck, Steingastrasse 18.

Už pirmuosius leidinius atsilyginti Delegatūros Leidinių

Administratoriui senuoju adresu.

Marijampolės Petro Kriaučiūno
viešoji biblioteka

000023095

K 265.5

Br 219

21